Επιστημονικόν Βῆμα τοῦ Διδασκάλου

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ταῖς ἐμάζοξε εἰς τὸ μέρος
τοῦ Τζαλόγκου τὸ ἀκρινὸ
Τῆς ἐλευθεριᾶς ὁ ἔρως
καὶ ταῖς ἔμπνευσε χορό.

Σολωμός

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: Ξενοφῶντος 15α τ.τ. 118

ΤΗΛΕΦ. 236547 - 221316

ΕΤΟΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ 1922

Ἕνωσις

τῶν ἁπανταχοῦ τοῦ Κράτους
νομίμως ὑφισταμένων Διδασκαλικῶν Συλλόγων
καὶ τῶν Διδασκαλικῶν Συλλόγων
τῶν ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων

Ἀναγνωρισμένη

ὑπὸ τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν
διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 754/1946 Ἀποφάσεώς του
ὡς αὐτὴ ἐτροποποιήθη
διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 7363/46, 10508/48, 3716/51,
4711/66 καὶ 570/69 ἀποφάσεων

●

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Πρόεδρος	Χ. Λάμπρου
Α'. Ἀντιπρόεδρος	Κ. Καρπούζης
Β'. »	Ν. Νικηφορίδης
Γεν. Γραμματεὺς	Δ. Καρέτσης
Εἰδ. »	Γ. Στουρνάρας
Ταμίας	Ν. Ζαρωνάκης
Σύμβουλος	Γ. Ἀποστόλου
»	Α. Βασιλείου
»	Α. Ντόγκας

Επαγγελματικόν Βήμα τοῦ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΜΗΝΙΑΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ

●

'Αριθμός ἀδείας Κυκλοφορίας
18764/Γ τοῦ 1954
Ὑπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως

●

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ
ΥΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΕΚ ΜΕΛΩΝ
ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

●

ΑΘΗΝΑΙ 1971

●

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 9 - 10
ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

●

ΓΡΑΦΕΙΑ

Ξενοφῶντος 15α - ΑΘΗΝΑΙ (118)
ΤΗΛΕΦΩΝΑ
Διεύθυνσις - Σύνταξις 236547
Διαχείρισις - Διεκπαιραίωσις 221316

●

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ἐτήσιαι προπληρωτέαι

ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ	Δρχ.	60
ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΦΟΡΕΙΩΝ.....	»	100
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	Δολ.	3
Δι' ἀεροπορικὴν ἀποστολὴν προστίθενται διὰ τέλη.....	»	1
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ.....	Δρχ.	5

Περιεχόμενα

Διοικήσεως
Κρίσεις καὶ σχόλια .. .. σελ. 130
Γεωργ. Θωμᾶ
Ὧρες Σουλίου .. .. » 131
'Αποστ. Γιωτάκου
Ἡ Οἰκονομικὴ ἐξέλιξις καὶ ἡ συμβολή της εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ 1821 » 132
Πάνου 'Αντωνοπούλου
Τὸ μήνυμα τοῦ εἰκοσιένα .. . » 135
Κ. Δ. Παπαντωνίου
Τὸ Πάσχα τοῦ Κολοκοτρώνη » 138
Γεωργ. 'Αθ. Πάνου
Διδάγματα ἀπὸ τὴν 'Εθνικὴν 'Ανάστασιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τοῦ 1821 .. .. » 140
'Ιωάν. Φιωτάκη
Ἱστορικὰ σημειώματα (Κρήτης) .. .. » 141
Κων. Κίτσου
Ἡ μέτρησις τῆς ἀποδοτικότητος τῶν μαθητῶν .. .. » 143
Γρηγορίου Στεργιούλη
Ὁ Ἕλλην διδάσκαλος φορεὺς προόδου καὶ παράγων ἐθνικῆς ἀγωγῆς .. .. » 147
Κριτικὴ τοῦ Βιβλίου .. .. » 159

LA TRIBUNE PROFESSIONELLE DE L' INSTITUTEUR

Publication mensuelle de la Fédération Grecque des Instituteurs

Xenophontos rue 15a (118)
Athènes - Gréce

Κρίσεις καὶ Σχόλια

Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ

Ἤδη ἐπερατώθη ἡ κρίσις τῶν ὑποψηφίων Ἐπιθεωρητῶν καὶ διακόσιοι ἑβδομήκοντα ὀκτὼ συνάδελφοι καλοῦνται νὰ διαγωνισθοῦν διὰ τὴν κάλυψιν τῶν κενῶν θέσεων, αἵτινες ὑφίστανται ἀπὸ μακροῦ χρόνου εἰς τὸ ἐποπτικὸν προσωπικὸν τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Θέλομεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ πρόκρισις ἦτο λίαν ἀντικειμενική καὶ ὅτι τοῦτο θὰ παραδεχθοῦν καὶ οἱ μὴ προκριθέντες συνάδελφοι. Ἐξ ἄλλου ὁ Νόμος εἶναι τόσον σαφής, ὥστε νὰ μὴν ἀφήνῃ καὶ τὴν παραμικρὰν ὑποψίαν περὶ μεροληψίας καὶ λοιπῶν συναφῶν καταλοίπων ἐκ τοῦ παρελθόντος. Εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβήτητον ὅτι τὸ σχετικὸν Νομοσχέδιον διὰ τὴν ἐπιλογὴν τοῦ Ἐποπτικοῦ προσωπικοῦ τυγχάνει ἄρτιον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, εἶναι πρὸς τιμὴν τοῦ εἰσηγητοῦ ἢ τῶν εἰσηγητῶν ὡς πρὸς τὴν σύλληψιν καὶ διατύπωσιν καὶ περισσοτέραν τιμὴν θὰ ἀποτελέσῃ δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θὰ εἶναι ἀκριβοδίκαιοι καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν. Δὲν θὰ ἦτο παράδοξον καὶ δὲν θὰ ἀπετέλη κόλαφον ἢ καιροσκοπισμόν, ἂν, μετὰ παρρησίας, ὑπεστηρίζαμεν ὅτι τὸ Νομοσχέδιον τοῦτο εἶναι ἓν ἐκ τῶν καλυτέρων, τὰ ὁποῖα κατὰ καιροὺς συνετάγησαν καὶ ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας. Συνεπῶς αἱ περὶ τοῦ ἀντιθέτου ἀπόψεις παντός, ὅστις θὰ ἤθελε νὰ εἶναι ἀντικειμενικὸς κριτής, θὰ μᾶς εὕρουν ἀντιθέτους.

Παραμένει ὅθεν ἡ ὑλοποίησις τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ ὡς ἄνω Νομοσχεδίου. Ἡ ἀντικειμενικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ πρώτου, μᾶς προδιαθέτει νὰ αἰσιοδοξοῦμε ὅτι τοιαύτη θὰ εἶναι καὶ ἡ τοῦ δευτέρου. Καὶ δὲν ἀποτελεῖ τοῦτο εὐσεβεῖς πόθους, ἀλλ' εἶναι πίστις τῆς Διοικήσεως ἐρειδομένη εἰς τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτῆρος τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὰς σχετικὰς ἐπιτροπὰς κρίσεως τῶν γραπτῶν τῶν ὑποψηφίων Ἐπιθεωρητῶν.

Ὅταν, βεβαίως, οἱ συνάδελφοι θὰ κρατοῦν ἀνὰ χεῖρας τὸ παρὸν ἔντυπον, ἴσως ἡ ἐπιλογὴ νὰ ἔχῃ περατωθῇ καὶ τότε, εἰμεθα βέβαιοι δι' αὐτό, θὰ διαπιστώσουν ὅτι εἴχομεν, πράγματι, δίκαιον ὅταν, εἰς ἀνύποπτον χρόνον, ἐχαράσσωμεν τὰς ὀλίγας αὐτὰς γραμμὰς εἰς τὰς ὁποίας διαφαίνεται τὸ πιστεύω μας ὡς πρὸς τὴν ἀντικειμενικότητα τῆς ἐπιλογῆς τοῦ Ἐποπτικοῦ προσωπικοῦ.

Δὲν ἀπομένει τίποτε ἄλλο, εἰ μὴ μόνον οἱ νέοι Ἐπιθεωρηταί μας, οἵτινες θὰ εἶναι καὶ τὰ πρῶτα γνήσια τέκνα τοῦ Νέου Νόμου, νὰ δικαιώσουν τὰς προσδοκίας καὶ τοῦ Νομοθέτου, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τοῦ Κλάδου. Ἡμεῖς τὸ πιστεύομεν καὶ τοὺς τὸ εὐχόμεθα. Ἡ πίστις μας ἂς μετουσιωθῇ εἰς ἔργον εἰς τὰς χεῖράς των.

Ὑπὸ Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Συμβούλου Δ.Ο.Ε.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΩΣ ΤΩ ΝΟΜΩ
Ἰδιοκτήτης, Ἐκδότης - Δ/ντὴς Συντάξεως
ΧΑΡ. ΛΑΜΠΡΟΥ
Πρόεδρος Διοικ. Συμβουλίου Δ.Ο.Ε.
ὁδὸς Θησέως 14, Ἄνω Δάφνη
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ
ὁδὸς Ξενοφῶντος 15α Τ.Τ. 118
Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου: Ν. Κουκᾶς
ὁδὸς Δαρδανελλίων 7, Περιστέρι

Στοιχειοθεσία - Ἐκτύπωσις
Ἐκδοτικὴ Ἑταιρία ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ Α.Ε.
ὁδὸς Φιλαδελφείας 4 (Τ.Τ. 110)

ΜΙΚΡΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΟ «ΕΤΟΣ ΣΟΥΛΙΟΥ»

Ὧρες τοῦ Σουλίου

Τοῦ Γιώργου Θωμᾶ, διδασκάλου Βόλου

Βράχοι ὑψηλοί, διαβόητοι,
βουνὰ τοῦ Τετραχώρου
ἀπὸ σᾶς κατεβαίνουσι
πολλοὶ καὶ δυνατοὶ
ἀδάμαστοι ἄνδρες
(Κάλβος)

ΚΑΛΗΜΕΡΙΖΩ τὸ Σούλι, τραγουδώντας τὸ ἀλύγιστο φρόνημά του. Ἕνα φρόνημα ποὺ ἀκτινοβολεῖται μετουσιωμένο παντοῦ. Στ' ἀκρωτηριασμένα σπίτια τῶν ἀγωνιστῶν, στὰ βράχια, στὰ πέτρινα βουνά του, στὸ μικρὸ μουσεῖο μὲ τὰ ὅπλα τῶν μαχητῶν καὶ τὰ λείψανα τοῦ Σαμουήλ. Τόποι καὶ χῶροι εὐωδιασμένοι ἀπὸ πνοὴ παλικαριᾶς καὶ πάθος θυσίας, νὰ τοὺς περπατᾶτε καὶ νὰ ἐπιβεβαιώνετε τὴν ἑλληνικότητά σας στὴν ἔκτασή της. Αὐτὸ εἶναι τὸ βαρὺ περιεχόμενο τοῦ Σουλίου. Τὸ πάθος τῆς θυσίας ποὺ ἔρχεται σὰν ἀνειρήνευτος καημὸς μιᾶς μεταφυσικῆς περηφάνειας. Ὁ φτωχὸς Σουλιώτης ποὺ ξεπέρασε τὸ ἀνάστημά του καὶ μίλησε μὲ λαλιὰ Θεοῦ!

Ἕνα - γύρω τὰ ὄρθια βουνὰ νὰ τραγουδοῦν ἐκεῖνο τὸ παραμύθι τὸ ἡρωικὸ τὸ ἀτελείωτο καὶ ν' ἀναπαύωνται στὴ χαρὰ τῶν περασμένων. Βουνὰ μὲ τὸ φτωχικό τους πλοῦτο, τὴν ἄγρια πέτρα καὶ τὸ ποιρνάρι. Μὰ καὶ μὲ τὸ φωτοστέφανο τῆς δόξας.

Εἶν' τὰ σουλιώτικα βουνὰ μ' ἀγκάθια φορτω-
(μένα
καὶ πόδι τῆς 'Αρβανιτιᾶς δὲν τἄχει πατημένα,
γιατ' εἶν' τὰ παλικάρια τους λεβέντες ἔνα
(κι ἕνα...

Νἄρχεται τὸ τουρκομάνι τοῦ 'Αλήπασα, λεφούσι ἀμέτρητο, ν' ἀνοίγει τὸν πόλεμο, καὶ τὰ βουνὰ ν' ἀντέχουν. Πασάδες ξακουστοὶ νὰ ρίχνονται στὴν πάλη, ἡ σουλιώτικη ψυχὴ νὰ ὀρθώνει τρόπαια. Ἄντρες καὶ γυναῖκες στὸ μετρίζι τῆς τιμῆς. Ἕνας πολεμικὸς χορὸς ποὺ τὸν ἔσερναν οἱ Τζαβελαῖοι, οἱ Μποτσαραῖοι, οἱ Δαγκλαῖοι, οἱ Δρακαῖοι, οἱ Κουτσονίκες... Παράπλευρα κι οἱ γυναῖκες μὲ κορυφαία ἐκείνη τὴ Μόσχω Τζαβέλα, ν' ἀνάβουν ἑστίες παλικαριᾶς, νὰ ζεσταίνεται ἡ σουλιώτικη ψυχὴ ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Γένους καὶ νὰ κάνει τὸ θαῦμα.

Δώδεκα φορὲς πρὶν τὸν 'Αλή, οἱ Σουλιῶτες ἤλθαν κοντὰ στὴ θέληση τῆς φυλῆς καὶ μὲ ὄρθιο κορμὶ σύντριψαν τὴ ρομφαία τῶν Τούρκων. Ὕστερα ὁ 'Αλής. 'Απ' τὸ 1792 ὡς τὸ 1803 νὰ ὀργανώνει ρεσάλτα στ' ἀνηπότακτα βουνὰ καὶ νὰ σπάζει τὴν ὁρμή του σὲ στήθια μαχητῶν. Νὰ μεταχειρίζεται τερτίπια, ὅλα τὰ σχέδια τῆς πανουργίας του νὰ μπαίνουν σ' ἐφαρμογὴ καὶ πάλι νὰ πέφτει στὴ μαύρη ταπείνωση. Νὰ κατεβαίνει στὴ θέση τοῦ ἱκέτη καὶ ν' ἀνέχεται τὸ κατάντημα νὰ γράφει στοὺς Σουλιῶτες: «Φίλοι μου καπετὰν Μπότσαρη καὶ καπετὰν Τζαβέλα, ἐγὼ ὁ 'Αλήπασας σᾶς χαιρετῶ καὶ σᾶς φιλῶ τὰ μάτια...». Κι ὕστερα νὰ λαβαίνει ἀπαντήσεις σὰν καὶ τούτη:

«...'Αλὴ Πασά, σὲ χαιρετοῦμεν. Ἡ Πατρίδα μας εἶναι δι' ἡμᾶς ἀπολύτως πολυτιμωτέρα ἀπὸ τὰ χρήματά σου καὶ ἀπὸ τοὺς εὐτυχεῖς τόπους τοὺς ὁποίους ὑπόσχεσαι νὰ μᾶς παραχωρήσης. 'Αδίκως λοιπὸν κοπιάζεις. Ἡ ἐλευθερία μας δὲν ἐξαγοράζεται μὲ χρῆμα· ὅλος ὁ χρυσὸς τῆς γῆς δὲν τὴν ἐξηγόραζε. Δὲν δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ, παρὰ μὲ τὸ αἷμα καὶ τὴν ζωὴν τοῦ τελευταίου Σουλιώτου...».

Τὸ δήλωναν καὶ τὸ πραγματοποιοῦσαν μὲς στὴν αἱμάτινη περιπέτειά τους, οἱ διαβόητοι Σουλιῶτες. Γιὰ νὰ κρατηθεῖ ἐλεύθερη στοὺς αἰῶνες ἡ τιμημένη τους ἔπαλξη, κι ἕνα φῶς μεταφυσικοῦ μεγαλείου νὰ στεφανώσει τὰ βράχια. 'Ακόμα κι ὅταν ὁ μαῦρος 'Εφιάλτης ἔφερε τὸν ἐχθρὸ στὴν καρδιὰ τοῦ Σουλιοῦ, πάλι ἡ ψυχὴ δὲ γονάτισε. Σήκωσε γιὰ μιὰ φορὰ ξανὰ τὴν πανοπλία τοῦ Γένους καὶ χρύσωσε τὴν ἱστορία της μ' ἕνα Κούγκι, μ' ἕνα Ζάλογγο, μ' ἕνα πύργο τοῦ Δημουλᾶ, μ' ἕνα μοναστήρι τοῦ Σέλτσου... Πάνω στοὺς ἀπρόσβατους αὐτοὺς βράχους στοίχειωσε τὴν περηφάνεια της μὲ τρομεροὺς χορούς θανάτου, ἁγιάζοντας τὴν ἔννοια τοῦ ἡρωισμοῦ καὶ τῆς θυσίας.

Ποιός ἀνθρώπινος ἀγώνας εἶχε ποτὲ τὴν εὐτυχισμένη ἀπόληξη τοῦ σουλιώτικου, ποιό πολεμικὸ ἔπος τοῦ κόσμου φωσφορίζει μέσα σὲ τέτοια λάμψη μεγαλοσύνης καὶ ἠθικοῦ μεγαλείου; 'Αλλὰ καὶ ποιός ἑλληνικὸς τόπος μετὰ τὸ Χριστό, μὲ τὴν ὁλοσύνεχη παρουσία τοῦ ἡρωισμοῦ, τὴν ἀράγιστη προσήλωση στὴν ἰδέα τῆς λευτεριᾶς καὶ τὰ συγκλονιστικὰ παρεπόμενά της, ὕψωσε τὸ ἀνάστημα τοῦ Γένους, ὅσο τὸ Σούλι;

Τώρα οἱ βράχοι ἐκεῖνοι, οἱ διψασμένοι γιὰ λευτεριὰ καὶ Ἑλλάδα, συνοψίζουν μέσα τους τοὺς ἐπικοὺς ἐκείνους θρύλους, πνιγμένοι στὴ δόξα. Ἕναν πρὸς ἕνα τοὺς περπάτησα τὸ περασμένο καλοκαίρι καὶ γεύτηκα, ὅσο τὸ μποροῦσα, ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος τὴ μετάληψη τῆς ἀνήκουστης θυσίας, ἐνωτίστηκα τὸν ἀπόφωνο τῆς μαχητικῆς ἀρετῆς τους. Κάτω ἀπὸ τὸ κάθετο ἡλιόφως, τοὺς ἔβλεπα νὰ μεγαλώνουν στὴν ψυχή μου, νὰ παίρνουν ἀλλόκοτο μέγεθος καὶ μὲ τὴ γλώσσα τῆς σιγῆς νὰ ἱστορίζουν τὸν ἀλλοτινό τους καημό, ν' ἀστραποβολοῦν τὴ μεγάλη παράδοση τῆς θυσίας.

Τί θὰ εἶταν αὐτοὶ χωρὶς τὴν ἀγωνιστικὴ ἔξαψη τῶν Σουλιωτῶν; Τί θὰ εἶταν ἕνα Κούγκι χωρὶς τὸ Σαμουήλ, ἕνα Ζάλογγο χωρὶς τὸ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ ΤΟΥ 1821

Τοῦ κ. Ἀποστ. Γιωτάκου, διδασκάλου
Πειραματικοῦ Σχολείου Παν)μίου Ἀθηνῶν

Ὅσον ἐγκύπτει κανεὶς περισσότερον εἰς τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τῆς περιόδου τῆς Τουρκοκρατίας, διαβλέπει τὰς ἀνακατατάξεις καὶ τὰς ἐξελίξεις, ποὺ ἐχρειάσθη νὰ συντελεσθοῦν, διὰ νὰ ἐπετευχθῆ τὸ θαῦμα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ ζυγὸν βαρύτατον.

Εἰς τὰς ἀνακατατάξεις δὲ αὐτὰς βλέπει κανεὶς νὰ δεσπόζουν αἱ ἐπιδράσεις τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων, καὶ νὰ ἐμφανίζωνται ὅλαι αἱ ἠθικαὶ καὶ ὑλικαὶ δυνάμεις, ποὺ προεκάλεσαν καὶ ἐστήριξαν τὸν μεγάλον ἀγῶνα τοῦ Ἔθνους.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας ἡ οἰκονομικὴ κίνησις εὑρίσκετο εἰς πολὺ χαμηλὸν ἐπίπεδον. Ἡ οἰκονομία εἶχεν πλειστὸν χαρακτῆρα. Ἡ παραγωγικὴ δὲ συγκρότησις αὐτῆς εἶχεν ὡς βασικὸν κύτταρον τὴν οἰκογένειαν, ἡ ὁποία προσπαθεῖ νὰ καλύψη τὰς βασικὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, διὰ τῆς γεωργίας καὶ τῆς οἰκοτεχνικῆς διοτεχνίας.

Ἡ γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις διεξάγεται μὲ πρωτογόνους μεθόδους καλλιεργείας. Πάντως ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐσοδεύονται δημητριακά, ἐλαῖαι, λαχανικά, μέλι, μετάξι, προϊόντα ἀμπέλου, βάμβαξ καὶ ἄλλα, ἀποτελεῖ τὸν κύριον κορμὸν τῆς οἰκονομικῆς δράσεως.

Ὁλόκληρος ἡ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς κατακτήσεως ἀκαλλιέργητος καὶ ἀκατοίκητος χώρα περιῆλθεν εἰς τὸ Τουρκικὸν Δημόσιον, δηλ. εἰς τὸν Σουλτάνον. Μέγα μέρος ἐξ αὐτῶν παρεχωρήθη εἰς Τούρκους ἀξιωματικούς, ποὺ ἔτσι ἔγιναν γαιοκτήμονες. Ἕτερον μέρος τῶν γαιῶν παρεχωρήθη ἀπὸ τὸν Σουλτάνον εἰς Θρησκευτικὰ Ἱδρύματα, δηλ. τὰ Βακούφια, καὶ ἓν ἄλλο μέρος, τὸ μικρότερον καὶ συνήθως τὸ πιὸ ἄγονον, παρέμεινεν εἰς τοὺς παλαιούς του κυρίους, τοὺς ραγιάδες.

Αὐτὴ λοιπόν, ἡ ἔγγειος ἰδιοκτησία, ἀπετέλει εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ κυριώτερον παραγωγικὸν στοιχεῖον τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ. Ἐκτὸς τούτου οἱ ἀγρόται ραγιάδες ἀνελάμβανον καὶ τὴν καλλιέργεια ξένων γαιῶν, εἰς Τούρκους ἢ Ἕλληνας, ὑπὸ διάφορα συστήματα, τὰ γνωστά: συντροφικόν, τριτάρικον, κατ' ἀποκοπὴν κ.λ.π.

Διὰ νὰ ἐπιτύχη δὲ τὴν φορολόγησιν τῆς παραγωγῆς τῶν ραγιάδων ὁ Σουλτάνος ἐχρησιμοποίησε τὸν μηχανισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοτικοῦ Θεσμοῦ.

Τότε ὅλοι οἱ φόροι ἦσαν ἄμεσοι. Τὸ ποσὸν τοῦ στρεμματικοῦ φόρου ὡρίζετο συνολικῶς διὰ κάθε χωρίον ἢ Ἐπαρχίαν. Τὰ μέλη λοιπὸν τῆς κοινοτικῆς διοικήσεως κατένεμον ἀναλόγως τῆς περιουσίας ἑκάστου τὴν φολογικὴν ὑποχρέωσιν.

Ὑπῆρχε καὶ ἄλλος φόρος ὁ κεφαλικός, τὸ γνωστὸν χαράτσι. Οὗτος ἐπεβάλλετο ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ ὑποχρέου καὶ εἰσεπράττετο ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν Ἀρχήν. Ὑπῆρχεν ἐπίσης καὶ ὁ φόρος τῆς δεκάτης, ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ τῆς παραγωγῆς.

Ἀλλὰ δὲν εἶχε καθιερωθῆ πανταχοῦ ἡ ἰδία φορολογία. Μὲ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν, ση-

---

χορὸ τοῦ θανάτου; Ἕνα Σούλι γυμνωμένο ἀπ' τὶς θεϊκὲς ἐκεῖνες κορυφῶσεις τοῦ πεπρωμένου του;

Χωρὶς τὰ ἔπη τους οἱ βράχοι τοῦτοι θὰ κρατοῦσαν ἁπλὰ τὴ φυσική τους διάσταση καὶ ἴσως τὸν ἀντίλαλο μιᾶς πεζῆς καθημερινότητας, χωρὶς καμιὰ ὑποψία βάθους ἱστορικοῦ ποὺ δίνει τὸ μέτρο τῆς ἀξίας καὶ τῆς μεγαλοσύνης τοῦ λαοῦ. Τώρα ἔχουν ὅλα — μαζὶ μὲ τὴ ζεστασιὰ τοῦ ἡρωικοῦ στοιχείου — καὶ κεῖνα τὰ ἀστάθμητα, τὰ μυστηριακὰ ποὺ δημιουργεῖ ἡ συνείδηση τῆς ἀπόλυτης ἐπαφῆς μὲ τὸ χρέος καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς ζωῆς. Ξεδιπλώνουν ὡς ἐκεῖ πάνω τὰ λάβαρά τους, γιὰ νὰ γιορτάζουν στοὺς αἰῶνες τὸ πανηγύρι τῆς λεβεντιᾶς, ποὺ φούντωσε κάποτε ἐκεῖ ἀπὸ μιὰ δράκα παλικαριῶν. Κλείνουν, τέλος, κάτι τὸ ἀπόλυτο οἱ τόποι ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς ἔχει ἁγιάσει τὸ αἷμα κι ἡ θυσία.

Ἀκουμπῶ τὴν παλάμη μου στὸ βράχο καὶ φωσφορίζει μέσα μου ἡ ἀρετὴ τῆς φυλῆς. Ἀκραγγίζω τὴν αἰχμή του καὶ ζῶ τὴν πνοὴ τῆς θυσίας. Ὁ βράχος αὐτὸς εἶναι ἡ δύναμή μου, Ἑλλάδα. Τὸ περιεχόμενό του εἶναι κατάστικτο ἀπὸ ἀξίες ποὺ μὲ ἐκπροσωποῦν καὶ μὲ ἐπαναλαμβάνουν στοὺς αἰῶνες. Ἔχει κατακτήσει τὴ θέση του ὕστερ' ἀπὸ πράξεις εὐωδιασμένες ἀπὸ ἀρετὴ καὶ πνεῦμα προσήλωσης στὸ ἰδανικό. Τὸν αἰσθάνομαι ὡς ἐκεῖ πάνω νὰ συγκεφαλαιώνει μέσα του τὰ ἰδιαίτερα στοιχεῖα τῆς ἰδιοσυστασιᾶς μας, θυμίζοντας τὴν καταγωγή μας. Μὲ αἷμα καὶ περηφάνεια εἶναι ζυμωμένο τὸ ὕφος τοῦ βράχου, νὰ ψηλώνει ἐκεῖ καὶ νὰ μᾶς ἀνεβάζει στὰ μάτια τοῦ κόσμου σὲ μιὰν ἄξια πάντα ἐκπροσώπηση τοῦ ἡρωικοῦ ἀναστήματος τοῦ Γένους.

Θέλουμε τίποτ' ἄλλο γιὰ τὴν ἱστορική μας δικαίωση, γιὰ τὴν κατάκτηση μιᾶς θέσης στὴν αἰωνιότητα; Σούλι μου ἐσὺ «ποὺ ὅλα τὰ λέει τὸ ἀθάνατο ὄνομά σου...».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΘΩΜΑΣ

μαντικαὶ διαφοραὶ ἐσημειοῦντο κατὰ περιοχάς.

Αἱ διαφοραὶ τῶν τοπικῶν συνθηκῶν τῆς κατακτήσεως καὶ τὸ πλῆθος τῶν εἰδικῶν προνομίων, ποὺ παρεχωροῦντο κατὰ περιοχάς, ὡδήγησαν γενικῶς εἰς ποιάν τινα χαλάρωσιν τῆς Τουρκικῆς διοικήσεως, ἡ ὁποία ἠυνόησε, κατὰ τὸ ἀρχικὸν ἰδίᾳ στάδιον, τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ πεδίου δράσεως τοῦ Κοινοτικοῦ θεσμοῦ τῶν ραγιάδων.

Ἀπὸ τῆς ἄλλης ὅμως πλευρᾶς, συνεχῶς καὶ κατὰ περιφερείας ὁ φανατισμὸς καὶ ἡ πλεονεξία τοῦ δυνάστου, ἐδημιούργουν τραγικὴν ἀβεβαιότητα, διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων.

Τοῦτο εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἀποφεύγωνται ἢ νὰ ἀποκρύπτωνται κατὰ τὸ δυνατόν, αἱ οἰκονομικῆς φύσεως δραστηριότητες, ὅπως καὶ κάθε ἐκδήλωσις μαρτυροῦσα εὐεξίαν, δυναμένη νὰ διεγείρῃ τὰς ἁρπακτικὰς ὀρέξεις τοῦ κατακτητοῦ.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο ὅμως, κατέληγε ν' ἀποτελῇ σοβαρὸν φραγμὸν εἰς τὴν γενικὴν ἐξάπλωσιν τῆς οἰκονομικῆς προόδου τοῦ τόπου.

Βεβαίως ὑπῆρξαν ἐναλλαγαὶ εἰς τὴν ὀξύτητα καὶ τὴν διαιότητα τῆς καταπιέσεως καὶ εἰς τὴν ἔντασιν τῆς δυστυχίας καὶ τῶν μαρτυρίων τῶν ὑποδούλων. Ἀλλά, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ἀρχίζει ἀργὰ νὰ παύῃ ἡ πολεμικὴ ὁρμὴ τῶν Τούρκων καὶ νὰ διαφαίνεται, ἰδίως ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος ἡ Τουρκικὴ παρακμή, ἡ ὁποία καὶ τότε ἐκδηλώνεται μὲ ἀχαλινώτους αὐθαιρεσίας. Ἡ ζωὴ γίνεται κόλασις. Ὅλοι τελοῦν ὑπὸ διαρκῆ τρόμον. Τὸ δίκαιον ἐδίδετο πάντοτε εἰς τοὺς Τούρκους: Ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις συνεχῶς προέβαλε εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν ἀνεκτίμητον ἀξίαν τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν καὶ τοὺς ἐδίδασκε τοιουτρόπως νὰ προετοιμάζωνται διὰ τὴν Ἐπανάστασιν.

Ὑπὸ τὴν ἀντιφατικὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν, ἡ σιωπηλὴ πάλη τῶν ραγιάδων εἶναι σκληρά, συνεχὴς καὶ ἀμείλικτος. Ὁ Ἑλληνισμὸς κατορθώνει νὰ διαφεύγῃ τὸν κίνδυνον τοῦ ἀφανισμοῦ, ποὺ διέτρεξε ἀπὸ τὸ βαρὺ πέλμα τοῦ κατακτητοῦ κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα. Καὶ ἔδειξε ἀξιοθαύμαστον ἀντοχὴν κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα.

Ἔτσι, ἐν συνεχείᾳ ἀρχίζει νὰ ἀνθῇ, μὲ ἔκδηλον τὸν Ἐθνικὸν χαρακτῆρα τῆς ζωῆς του καὶ νὰ κυριαρχῇ εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν εἰς τὸν οἰκονομικὸν καὶ πνευματικὸν τομέα.

Ἀρχίζει ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου, ποὺ συνοδεύεται μὲ ἔντονον ρεῦμα μεταναστεύσεως πρὸς τὸ ἐξωτερικόν. Οἱ Ἕλληνες ἐργαζόμενοι, ἔμποροι κυρίως, ἐγκαθίστανται εἰς τὰ διάφορα κέντρα τῆς οἰκονομικῆς κινήσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ δημιουργοῦν ἐκεῖ, σὺν τῷ χρόνῳ, τὰς ἑλληνικὰς παροικίας, ποὺ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ἀποτελοῦν ἑστίας ζωτικῆς στηρίξεως τοῦ ἀγῶνος τοῦ ὑποδούλου Ἔθνους.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ μὲ τὴν ἐξέλιξιν δύο αἰώνων περίπου, ἐδημιουργήθησαν αἱ παροικίαι τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Αὗται διεδραμάτισαν σπουδαῖον ρόλον ἀπὸ ἐθνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀπόψεως. Παραλλήλως ἀναπτύσσεται τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον καὶ ἡ χειροτεχνικὴ παραγωγή, μὲ ὀργάνωσιν κάπως ἐπιχειρηματικήν. Δημιουργοῦνται ἔτσι βιοτεχνικὰ κέντρα εἰς διαφόρους περιοχὰς τῆς χώρας.

Καθ' ὅμοιον τρόπον ἀνεπτύχθησαν καὶ ἄλλαι πόλεις ὡς ἐμποροβιομηχανικά, διοικητικὰ κέντρα, ποὺ ἐχρησίμευσαν ὡς καταφύγιον τῶν κατοίκων, ποὺ κατεδιώκοντο ἀπὸ ἄλλας πόλεις.

Συγχρόνως μὲ τὴν προοδευτικὴν κίνησιν τῆς οἰκονομίας ἀναπτύσσεται καὶ ἡ Ἐμπορικὴ Ναυτιλία, ποὺ συνδέει τὰ παράλια μὲ τὰς νήσους. Εἰς τὰς ἀρχάς, ἡ Ναυτιλία περιορίζει τὴν κίνησίν της μόνον εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος καὶ μόνον κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 18ου αἰῶνος διευρύνει τὴν δρᾶσιν της καὶ πρὸς τὴν Μεσόγειον. Τότε ἐκυριάρχησαν κατ' ἀρχὴν αἱ ναυτικαὶ νῆσοι Ὕδρα, Σπέτσαι καὶ Ψαρά, Χίος, Σάμος, Ἄνδρος καὶ ἄλλαι.

Ἐπίσης καὶ ἡ ναυπηγικὴ τέχνη ἐσημείωσε σημαντικὴν ἀνάπτυξιν. Ὡς ναυπηγικὰ κέντρα διεκρίθησαν τότε τὸ Μεσολόγγιον, τὸ Γαλαξείδι, ἡ Μύκονος, ἡ Κάσος, ἡ Λέρος καὶ ἄλλα.

Διαφαίνεται ἤδη ἡ διαίρεσις τῶν Ἑλλήνων εἰς τέσσαρας τάξεις: Τὸν κλῆρον, τοὺς προεστούς, τὸν ἀστικὸν καὶ τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμόν. Ὡς ὑπερέχουσα ἀνεδείχθη ἡ τάξις τῶν προκρίτων. Ἡ τάξις αὕτη ἀπέκτησεν ἐπιροὴν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τοῦ τόπου, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν ἀργότερον.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ νομισθῇ ὅτι ἡ Τουρκικὴ δεσποτεία ἔπαυσε τὰς ἀγριότητάς της. Ἀντιθέτως πολὺ συχνὰ ἐδήμευε περιουσίας καὶ ἐξεμηδένιζε ὅσους ἐφαίνοντο πολὺ ἰσχυροί. Μία συκοφαντία ἦτο ἀρκετὴ διὰ νὰ ἐδικοθῇ διάταγμα θανατώσεως. Ἀλλὰ ἡ ρίζα παρέμενε δυνατὴ καὶ εἰς τὴν θέσιν τῶν ἐξαφανιζομένων ἐπρόβαλλον ἄλλοι, πολλοὶ καὶ ἀποφασιστικοί.

Ὁλόκληρον τὴν ἱστορικὴν περίοδον τῶν παραμονῶν τῆς Ἐπαναστάσεως προητοίμασαν καὶ ἀπειργάσθησαν καὶ ἄλλοι ὑλικοὶ καὶ ἠθικοὶ συντελεσταί. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ἡ ἐπελθοῦσα πνευματικὴ Ἀναγέννησις.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὑποδουλώσεως ἡ ἀγωνιώδης προσπάθεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ διὰ τὴν συντήρησιν τῆς πνευματικῆς του ζωῆς, ἀντὶ νὰ κουράσῃ, χαλυβδώνει τὴν θέλησιν καὶ ἐντείνει τὴν ἐπιδίωξιν. Αἱ τάξεις τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων σιγὰ - σιγὰ πυκνώνονται. Ἡ στρατιὰ τῶν συγγραφέων καὶ τῶν διδ)λων ἀναλαμβάνει ἔργον θεμελιώδους σημασίας. Μεγάλαι σχολαὶ λειτουργοῦν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνος, φυτώρια τῶν πρωτοπόρων δυνάμεων τῆς ἐθνικῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἀναγεννήσεως.

Μεγάλη ἦτο ἡ πρόοδος εἰς τὸν ναυτικὸν καὶ ἐμπορικὸν τομέα. Τὰ σιτοκάραβα ἀργότερον ἐξωπλίσθησαν καὶ μετετράπησαν εἰς πολεμικὸν στόλον. Οἱ ἄλλοι πλουτοπαραγωγικοὶ κλάδοι ἦσαν καθυστερημένοι, ἐν σχέσει πρὸς

τὸ ἐμπόριον, ποὺ ἐμφανίζεται ὡς κύριος ἐπιχειρηματικὸς τομεὺς εἰς τὸν ὁποῖον ἐπιδίδοντο οἱ Ἕλληνες, καὶ εἶναι ἀληθὲς πὼς εἰς τὸν κλάδον αὐτὸν ἐπέδειξαν πάντοτε ἰδιάζουσαν ἰδιοφυΐαν.

Εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα τὸ ἐμπορικὸν κεφάλαιον ἐξεπροσώπουν οἱ γυρολόγοι. Οἱ ἐμποροκαπεταναῖοι δὲ τῶν νήσων, αὐτὴν τὴν ἐποχὴν τοποθετοῦνται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Ὁ πιστωτικὸς τομεὺς τῆς οἰκονομίας εὑρίσκεται εἰς χεῖρας ἰδιωτῶν κεφαλαιούχων, κυρίως γαιοκτημόνων. Οἱ δὲ τόκοι τῶν χορηγουμένων δανείων εἶναι ὑπέρμετροι.

Ἡ ἐσωτερικὴ ἀγορὰ ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας παρὰ τὰ σπουδαῖα βήματα προόδου, δὲν ἐσημείωνε ἀνάλογον πρὸς τὰς τότε δυνατότητας ἀνάπτυξιν, ἐκτὸς ἄλλων καὶ ἐξ αἰτίας τῆς καθυστερημένης μᾶλλον νοοτροπίας, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῶν μεγάλων δυσχερειῶν τῶν συναλλαγῶν, ποὺ προήρχοντο ἀπὸ τὰς αὐθαιρεσίας τοῦ δυνάστου.

Ἡ ἀνάπτυξις ὅμως τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν ἐδημιούργησε τὸ πρῶτον ρῆγμα εἰς τὴν ἕως τότε κλειστὴν οἰκονομίαν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ πρόοδος ποὺ προῆλθεν ἐξ αὐτοῦ συνεπικουρεῖται ἀπὸ τὴν ὥθησιν ποὺ ἐπῆλθε καὶ ἀπὸ τὸ μεταναστευτικὸν ρεῦμα πρὸς τὴν Ἰταλίαν, τὴν Μεσευρώπην καὶ τὴν Ρωσίαν. Σαφῆ δέ οἰκονομικὴν πρόοδον συνιστᾷ καὶ ἡ διοτεχνικὴ ἀνάπτυξις, ἡ ὁποία διέρρηξε τὰ στενὰ οἰκιακὰ πλαίσια καὶ ἔφερε τὴν παραγωγήν της εἰς τὴν ἀγοράν, ἡ ὁποία εἶχεν ἤδη ὀργανωθῆ ἀπὸ τὴν κίνησιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν. Ὅλα αὐτά, μαζὶ μὲ τὴν ραγδαίαν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, σκιαγραφοῦν τὸν πίνακα τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς προεπαναστατικῆς οἰκονομίας, κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἐπαναστάσεως.

Οὕτω, διαπιστώνεται ὅτι, ἡ ἀγριότης καὶ ἡ ἀμάθεια τῶν Τούρκων κατακτητῶν, ἀνικάνων νὰ ἀσχοληθοῦν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ὅπλα, εἰς οἱανδήποτε ἄλλην ἐκδήλωσιν, ἐπέφερε τὴν εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν καταπίεσιν καὶ τὸν πλήρη ἐξανδραποδισμὸν τοῦ ὑποδουλωθέντος Ἑλληνισμοῦ, τοῦ ὁποίου ὑπ' αὐτὰς τὰς συνήκας ἔδει νὰ ἀναμένεται ὁ ἀφανισμός.

Ἐξ ἀρχῆς ὅμως παρέμειναν ἰσχυρὰ στηρίγματα, ποὺ συνεῖχον τοὺς ὑποδούλους καὶ ἐχαλύβδωσαν τὴν ἀντίστασίν των κατὰ τοὺς δύο πρώτους καὶ σκοτεινοτέρους αἰῶνας τῆς δουλείας: Ἡ ἐκκλησία ὡς ὑπερτάτη πνευματικὴ Ἀρχὴ τῆς Χριστιανοσύνης καὶ ὡς πολιτικὴ ἐν πολλοῖς ἀρχὴ τῶν ραγιάδων. Ὁ θεσμὸς τῆς Κοινοτικῆς διοικήσεως τῶν ὑποδούλων. Καὶ οἱ ἐνωρὶς ἀναφανέντες, ὡς τιμωροὶ τῶν τυράννων ἔνοπλοι ἀγωνισταί, ὑπὸ τὴν ἐναλλασσομένην των μορφήν, τῆς Κλεφτουργιᾶς καὶ τῶν Ἀρματωλῶν.

Εἰς τὴν ἀναβίωσιν τοῦ Γένους μεγάλως συνετέλεσεν ἐξ ἀρχῆς τὸ γεγονὸς ὅτι ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς δουλείας οἱ ραγιάδες ἀπετέλεσαν τὰς μόνας παραγωγικὰς δυνάμεις τοῦ Τουρκικοῦ κράτους. Αὐτὸ ἔφερε τὴν πρώτην συνειδητοποίησιν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ὀντότητός των, ὡς παραγόντων αὐτῆς τῆς κρατικῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν συνειδητοποίησιν τῶν δυνατοτήτων, αἱ ὁποῖαι διηνοίγοντο μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγικῆς ἀποδόσεως, διὰ τοὺς ἰδικούς των, ἀτομικοὺς καὶ ἐθνικοὺς σκοπούς.

Ἐξέχουσαν ἐπίσης θέσιν μεταξὺ τῶν δυνάμεων αἱ ὁποῖαι ὡδήγησαν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἐξέγερσιν κατέχει ἀσφαλῶς ἡ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 18ου αἰῶνος ἐπιτευχθεῖσα οἰκονομικὴ πρόοδος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ προαχθεῖσα ἐπιχειρηματικὴ τάξις τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, πλουτίσασα μὲ τὰς ἐπιτυχεῖς ἐπιχειρήσεις καὶ καταλαβοῦσα ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωήν, ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους συντελεστὰς τῆς ἐθνεγερσίας. Συνέβαλεν μὲ τὰ οἰκονομικά της μέσα εἰς τὴν κάλυψιν ὡρισμένων ἀναγκῶν τοῦ ἀγῶνος. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν πρέπει πολὺ νὰ ὑπολογισθῆ ὁ ἕτοιμος ἀξιόμαχος στόλος τῶν νήσων.

Οἱ Ἕλληνες καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μακρᾶς ὑποταγῆς των εἰς τὸν ζυγὸν βαρβάρου καὶ ἀλλοθρήσκου κατακτητοῦ, δὲν ἐλησμόνησαν ὅτι ἡ χώρα ποὺ κατοικοῦσαν ἦτο ἡ χώρα τῶν πατέρων καὶ προγόνων των, ἀπὸ τὰς ρίζας τῶν ὁποίων ἐπήγασε καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μετελαμπαδεύθη εἰς τὴν προοδευτικὴν ἀνθρωπότητα, ἡ ἀξία τῆς Ἐλευθερίας, ὡς ὑπερτάτου ἀγαθοῦ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ σύγκρουσίς των δὲ μὲ τοὺς ἀδιστάκτους κυριάρχους των, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πλέον ταπεινωτικῆς δουλείας, προοιώνιζε ἐξ ἀρχῆς ὅτι ἡ ἀπεγνωσμένη πάλη τὴν ὁποίαν ἀνέλαβον θὰ ἐτελείωνεν ἢ μὲ τὸν ἀφανισμὸν ἢ μὲ τὴν ἀπελευθέρωσίν των.

Ἐπεστρατεύθησαν εἰς τὸν ὑπέρτατον αὐτὸν ἀγῶνα ὅλαι αἱ ὑλικαὶ καὶ αἱ ἠθικαὶ δυνάμεις, ποὺ διέθεσε ὁ Ἑλληνισμὸς ὁλόκληρος. Μὲ καρτερίαν, μὲ μαεστρίαν, μὲ ἡρωϊσμόν, μὲ πίστιν καὶ αὐτοθυσίαν αἱ δυνάμεις αὐταὶ ἠξιοποιήθησαν ὅσον ἦτο δυνατὸν ἀποδοτικώτερον.

Οὕτω κατεκτήθη γέρας πολύτιμον καὶ ὡραῖον, ἡ ἀπελευθέρωσις καὶ ἡ ἀνάστασις τοῦ Γένους.

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ

Πάνου Δ. Ἀντωνοπούλου

Μετ/ντος διδασκάλου, τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν

«Τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἡμέρα ἦλθες πάλι ποθητή.
Χαῖρε, ὦ φιλελευθέρα τῶν Ἑλλήνων ἑορτή!...».

Τὸ Εἰκοσιένα εἶναι ὑπέρτατο μεταβυζαντινὸ φυλετικὸ γεγονός. Οἱ πανέλληνες ἑορτάζουν τὰ ἑκατὸν πενῆντα χρόνια ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι τῆς ἐθνικῆς μας Παλιγγενεσίας. Μιὰ φούχτα ραγιάδες, ἀνίσχυροι καὶ καταφρονεμένοι, μὲ ἄσβυστη τὴν φλόγα πρὸς τὴν ἐλευθερία, ὀρθώνουν τὸ ἀνάστημά τους κατὰ τῶν τυράννων. Ὅταν οἱ πρέσβεις τῶν μεγάλων δυνάμεων ἔσκυβαν τὸ κεφάλι τους προσκυνῶντας τὰ τσαρούχια τοῦ τούρκου σουλτάνου, τότε οἱ σκλάβοι Ἕλληνες ὕψωσαν καριοφύλια καὶ σήκωσαν γιαταγάνια κι ὡρκίσθηκαν: «Ἐλευθερία ἢ θάνατος!»

Τ' ἄπαρτα κάστρα καὶ τὰ κρυφὰ σχολεῖα ἐκρατοῦσαν ἀναμμένη τὴν ἐθνικὴ φλόγα γιὰ τὴν λευτεριὰ τοῦ Γένους μας. Οἱ ἀνοργάνωτοι Κλέφτες καὶ τὸ δουλωμένο γένος ἔψαλλαν τὸν θούριο τοῦ Ρήγα:

«Ὡς πότε παλληκάρια νὰ ζοῦμεν στὰ στενά,
μονάχοι σὰν λιοντάρια, σταῖς ράχαις στὰ στενά».

Γιατί οἱ Ἕλληνες ζοῦν τετρακόσια, περίπου, χρόνια σκλάβοι καὶ στενάζουν κάτω ἀπὸ τὸ τσαρούχι καὶ τὸ κνοῦτο τοῦ Ὀθωμανοῦ. Πετᾶ σὰν βραχνὰς τὰ στήθη του ρουφᾶ ἀχόρταγα τὸ αἷμα τῆς φυλῆς μας. Ὁλοῦθε ξεφυτρώνουν ἐρείπεια, μὲ τὸ γιαταγάνι του ξεσκίζει ἀλύπητα τὶς σάρκες τῶν γραικῶν.

Μιὰ φυλετικὴ αἱμορραγία ἦταν καὶ τὸ παιδομάζωμα. Μπροστὰ στὸν ἀγᾶ ὁ σκλάβος ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ κάνῃ τεμενᾶ. Μόνο λίγα κεφάλια δὲν ἔσκυβαν. Ἔπαιρναν τὰ βουνὰ καὶ γίνονταν κλέφτες. Ἐζοῦσαν μαζὶ μὲ τοὺς σταυραετούς.

«Ὅσον ὁ κλέφτης ζωντανὸς Τοῦρκο δὲν προσκυνάει
κι ἂν πέσῃ τὸ κεφάλι του δὲν μπαίνει σὲ ταγάρι.
Τὸ παίρνουν οἱ σταυραετοὶ νὰ θρέψουν τὰ παιδιά τους,
νὰ κάνουν πύχη τὸ φτερὸ καὶ πιθαμὴ τὸ νύχι».

Κι' ἡ Ἑλληνικὴ Φυλὴ ἔζησε, γιατὶ ἤξερε νὰ συνθέτῃ καὶ νὰ τραγουδᾷ τὸν πόθο γιὰ τὴν λευτεριά του μὲ τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ εἰκοσιένα ἔχει ἀρχή της τὸ τέλος τοῦ Παντίου. Ὅταν ὁ Ἰσμαὴλ χαμουζᾶς Ἐμίρης τῆς Συνώπης ἐπῆγε στὸν Κων. Παλαιολόγου ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ πορθητῆ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μωάμεθ Β' καὶ τοῦ ἐζήτησε ἀμαχητὶ τὴν πόλιν, ὁ τελευταῖος μαρτυρικὸς αὐτοκράτω ἀπήντησε: «Τὸ δὲ τὴν σὴν Πόλιν δοῦναι, οὔτ' ἐμὸν ἐστι, οὐδὲ παντὸς τῶν ἐνοικούντων ἐν ταύτῃ κοινῇ γιὰ τὴ γνώμη ἀθανοῦμεν αὐτοπροαιρέτως καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν». Ὁ Παλαιολόγος ὑπερασπίζεται τὴν πίστιν καὶ τὴν Βασιλεύουσα καὶ πέφτει ἡρωϊκά. Σὰν τὸν Μέγα Ἀλέξανδρο, ποὺ ζῇ καὶ βασιλεύει, τὸ ἴδιο στὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ μας δὲν ἐχάθη ὁ Παλαιολόγος ἀλλὰ εἶναι μαρμαρωμένος καὶ καρτερεῖ τὴν ἅγια ὥρα γιὰ νὰ ἐλευθερωθῇ τὸ Βυζάντιον. Ὁ παπάδες νὰ συνεχίσουν τὴ λειτουργία. Τί καὶ ἂν οἱ εἰκόνες δάκρυσαν. Ἡ Παναγιὰ δακρύζει:

«Σώπασε κυρὰ Δέσποινα καὶ μὴν πολυδακρύζεις πάλι μὲ
χρόνους, μὲ καιροὺς πάλι δικά μας θἄναι...».

Τὸ προφητικὸ αὐτὸ ἐλεγεῖο, ποίπλασε, ἡ δημαδικὴ ψηχὴ τοῦ λαοῦ μας ἐστάθη ὁ πυροδότης στὴν καρδιὰ τοῦ γένους μας. Κι ἡ φλόγα αὐτὴ ἔμεινε ἄσβυστη στὸ κρυφὸ σχολεῖο ἀπ' τὸν παπᾶ, τὸν δάσκαλο, ποὺ θέρμαινε τὴν ἀποσταμένη ἐλπίδα μὲ λόγια μαγικά:

«Μὴ σκιάζεσθε τὰ σκότη,
ἡ λευτεριὰ σὰν τῆς αὐγῆς
τὸ φεγγοβόλο ἀστέρι
τῆς νύχτας τὸ ξημέρωμα θὰ φέρῃ».

Οἱ Ἕλληνες φέρνουν μέσ' στὸ αἷμα τους τὸ σπέρμα τῆς λευτεριᾶς. Ἡ κλεφτουριὰ μὲ τοὺς Τζαβελλαίους, Μποτσαραίους, μὲ τοὺς Σκαλτάδες, Κατσαντωναίους, μὲ τοὺς Κολοκοτρωναίους, κρατοῦν τὴν ψυχὴ τῶν Ἑλλήνων ἀνάστατη.

Ἀπὸ τὴν ἅλωσι μέχρι τὸ εἰκοσιένα πολλὲς φορὲς ἐπαναστάτησαν καὶ οἱ ἐξεγέρσεις των ἐπνίγησαν στὸ αἷμα. Στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς Φυλῆς μας πρωτοστατεῖ ὁ Ἱερὸς Κλῆρος. Ὁ διδάσκαλος τοῦ Γένους Εὐγένιος Βούλγαρης ἀναφέρει «καὶ ἀνάμεσα εἰς τὰς ἀντιφράξεις τοῦ πυκνοῦ νέφους τῶν δυναστευόντων ἐθνῶν καὶ ὑποκάτω εἰς τὸν ζυγὸν τῆς αἰχμαλωσίας ἔλαμπεν ἡ ἐκκλησία ἀκτινοβολοῦσα καὶ ὑψουμένη. Ἀπὸ τὸν 17ον αἰῶνα ὁ κλῆρος συμμετεῖχε ἄμεσα στοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνες τῆς φυλῆς. Ἐπαναστατεῖ στὴ Θεσσαλία καὶ Ἤπειρο ὁ Μητροπολίτης Λαρίσης καὶ Τρίκκης Διονύσιος Β', τὸν ὁποῖον ἔπιασαν οἱ Τοῦρκοι καὶ ἔγδαραν ζωντανόν. Μαρτυρικὸ θάνατο εὗρεν ὁ ἐπίσκοπος Φαναρίου Σεραφείμ. Ὁ Μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν Παρθένιος ὑψώνει τὸ 1768 τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως μαζὶ μὲ πολλοὺς Κληρικούς. Ὅταν ἱδρύθη τὸ 1814 στὴν Ὀδησσὸ ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία πολλοὶ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ καπεταναῖοι καὶ κλέφτες, προεστοὶ καὶ ἀφανὴς λαὸς δίνουν τὸν ὅρκο: «Ὀρκιζόμεθα δὲ προπάντων, ὅτι μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν τυράννων τῆς πατρίδος μας τὸ πῦρ καὶ ὁ σίδηρος εἶναι τὰ μέσα τῆς συνδιαλλαγῆς καὶ τίποτε ἄλλο». Ἱδρυταί της ὁ Νικ. Σκου-

φάς ἀπὸ τὴν Ἄρταν, ὁ Ἀθαν. Τσακάλωφ ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, ὁ Ἐμμανουὴλ Ξάνθος ἀπὸ τὴν Πάτμον καὶ ὁ Παν. Ἀναγνωστόπουλος, ἀπὸ τὴν Ἀνδρίσταιναν. Πρῶτος ἐνισχυτὴς ὁ Σέκερης μὲ 10.000 γρόσια. Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία κατώρθωσε νὰ συνενώσῃ ὅλες τὶς δυνάμεις τοῦ Ἔθνους μας. Οἱ μυημένοι πίστευαν πὼς πίσω ἀπὸ τὴν «Ἑταιρείαν» ὑπάρχει μιὰ Μεγάλη δύναμις. Δυστυχῶς ἀργότερα τὰ πράγματα ἀπέδειξαν πὼς ἡ χώρα μας ἦταν μόνη καὶ ἀβοήθητη. Προφητικὰ ὁ Φεραῖος εἶχε γράψει:

«Μὴν ἐλπίζετε εἰς ξένους
καὶ υἱοὺς νενοθευμένους
ἡ πατρὶς νὰ λυτρωθῇ
τῆς Ἑλλάδος ἡ πρὶν δόξα
θέλει πάλιν ἐπιστρέψει
νέους ἥρωες νὰ στέψῃ».

Κι ὁ Σολωμὸς στὸν Ὕμνο πρὸς τὴν Ἐλευθερία λέγει:

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες
καὶ ξανάρθες μοναχὴ
Δὲν εἶν' εὔκολες οἱ θῦρες
Ὅταν ἡ χρεία ταῖς κουρταλεῖ.
Κι ἂς ἔβγαινε μὲ τὰ ροῦχα αἱματωμένα!

Στὶς 22 Φεβρουαρίου ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης μὲ τοὺς ἀδελφούς του Γεώργιον καὶ Νικόλαον περνᾶ τὸν Προῦθον ποταμὸν καὶ ὑψώνει στὶς 26 Φεβρουαρίου τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, μὲ τὴν ὁποίαν ἐκάλουσε ὅλους τοὺς ὑποδούλους Χριστιανούς εἰς ἐξέγερσιν. Πρωτοστατοῦν ὁ Γεωργάκης Ὀλύμπιος, ὁ Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης καὶ ὁ Ἰωάννης Φαρμάκης. 500 ἐπίλεκτοι Ἕλληνες σπουδασταὶ Γυμνασίων καὶ Πανεπιστημίων ἐγκαταλείπουν τὶς σπουδές των καὶ σχηματίζουν τὸν Ἱερὸν Λόχον μὲ μαύρη στολὴ καὶ στὸ κράνος των τὴν ἐπιγραφὴ «νίκη ἢ θάνατος». Ἡ Ρωσία ἀπεκήρυξε τὸν Ὑψηλάντην καὶ τὸν διέγραψε ἀπὸ τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ της. Ἐνῷ τουρκικὰ στρατεύματα ἔρχονται ἐναντίον του αὐτὸς προσπαθεῖ νὰ γυμνάσῃ καὶ νὰ ὀχυρώσῃ τὸν στρατόν του. Τὴν 7ην Ἰουνίου 1821 οἱ Τοῦρκοι τοῦ ἐπιτίθενται καὶ κατόπιν σκληρῆς μάχης ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς παθαίνει πανωλεθρίαν. Μὲ τὸ ἅλικον αἷμα τους οἱ ἱερολοχῖται βάφουν τὸ πεδίον τῆς μάχης, μόνον 100 κατωρθώνουν νὰ σωθοῦν. Ὁ Ὑψηλάντης μετὰ τὴν ἀποτυχίαν του, μέσω τῆς Αὐστρίας καὶ Ρωσίας θέλει νὰ μεταβῇ στὴν Πελοπόννησον μὰ συλλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ κλίνεται στὴ φυλακή. Ὁ Ἀνδρέας Κάλβος μὲ τὴ φαντασία του πετᾶ στὸ φρεσκοσκαμμένο τάφο τῶν ἱερολοχιτῶν καὶ θέλει νὰ μείνῃ ἀπείραχτος ἀπὸ τὴ μανία τῶν στοιχείων καὶ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου:

Ἂς μὴ βρέξῃ ποτὲ
τὸ σύννεφον, καὶ ὁ ἄνεμος
σκληρὸς ἂς μὴ σκορπίσῃ
τὸ χῶμα τὸ μακάριον
ποὺ σᾶς σκεπάζει
καὶ δακρυχέουσα θέλει
τὴν ἱερὰν φιλήσειν
κόνιν καὶ εἰπεῖν' τὸν ἔνδοξον
Λόχον, τέκνα, τιμήσατε,
Λόχον Ἡρώων.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε φθάσει ἀπὸ τὸ 1820 στὴν Πελοπόννησον ὁ Παπαφλέσσας, μὲ τὸν πιθαναγκασμόν του καὶ μὲ τὴν πύρινη φλόγα τῆς ψυχῆς του ξεκάμπισε τοὺς κληρικούς, τοὺς προεστοὺς καὶ τὸ λαό. Ἀτρόμητος, καθὼς ἦταν, ἐγύριζε ἀπὸ πόλι σὲ χωριὸ καὶ ὡς ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Ὑψηλάντη ἐνεψύχωνε τοὺς Ἕλληνες καὶ προετοίμαζε γιὰ τὴν ἐπανάστασι.

Τὸ πρῶτο τουφεκίδι στὸ Μωριὰ ἔπεσε στὶς 16 Μαρτίου ὅταν ὁ Νικόλας Σουλιώτης μὲ λίγα παλληκάρια παρακινούμενος ἀπὸ τὸν Παπαφλέσσα φονεύει 8 τούρκους γυφτοχαρατζῆδες. Δύο ἡμέρες ἀργότερα ὁ Χονδρογιάννης καὶ ὁ Πετσιώτης σκοτώνουν τὸν Σεϊντ ἀγᾶ ἀπὸ τὴν Λάλα ποὺ μετέφερε στὴν Τρίπολι χρήματα. Καὶ τοῦ τὰ παίρνουν γιὰ τὸν ἀγῶνα.

Ἡ φωτιὰ τῆς ἐπαναστάσεως ἄναψε. Στὶς 21 Μαρτίου ἐλευθερώνουν τὰ Καλάβρυτα οἱ Πετιμεζαῖοι, ὁ Λόντος καὶ ὁ Χαραλάμπης. Στὶς 23 Μαρτίου 2.000 ἐπαναστάτες μὲ τὸν Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, τὸν Παπαφλέσσα, τὸν Κολοκοτρώνη, τὸν Μούρτσινο, τὸν Νικηταρᾶ καὶ τὸν Πλαπούτα λευτερώνουν τὴν Καλαμάτα. Ἐκεῖ συντάσσεται ἐπαναστατικὴ προκήρυξις μὲ τὴν ὑπογραφὴ τοῦ Παπαφλέσσα καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη. Ἱδρύεται ἡ Μεσσηνιακὴ Γερουσία μὲ τὸν Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη.

Στὶς 24 Μαρτίου ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς μπαίνει ἐλευθερωτὴς τῶν Πατρῶν μαζὶ μὲ ἄλλους ὁπλαρχηγοὺς καὶ στήνη τὸ περίφημον λάβαρον τῆς Ἁγίας Λαύρας στὴν Πλατεῖα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὁ λαὸς ἔβιδε τὸν ὅρκον: «Ἐλευθερία ἢ θάνατος!».

Ὅταν ἀνέτειλε, ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ὁλόκληρος ἡ Πελοπόννησος εἶχεν ἐπαναστατήσει. Ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ἀντήχησε: «Τοῦρκος μὴ μείνῃ στὸ Μωριά, μηδὲ στὸν κόσμον ὅλο».

Ὁ Σουλτάνος Μαχμούτ ὁ Β' ὠργίσθη ἀπὸ τὸ κίνημα τῶν Ἑλλήνων καὶ διέταξε ἀντίποινα, σφαγὲς καὶ λεηλασίες. 10.000 Ἕλληνες ἐσφάγησαν μόνον στὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ ἴδιο ἔγινε στὴν Σμύρνη, στὴν Ἀνδιανούπολιν, τὶς Κυδωνίες, τὴν Ρόδο καὶ τὴν Κρήτη. Ἐθανάτωσαν τὸν διερμηνέα Μουρούζην, τοὺς Μητροπολίτας Ἀγχιάλου, Δέρκων, Ἐφέσου, Ἀνδριανουπόλεως, Θεσσαλονίκης, Κύπρου καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Κυπριανὸ καὶ ἄλλους.

Στὶς 10 Ἀπριλίου 1821 συλλαμβάνουν τὸν Πατριάρχη Γρηγόριον τὸν Ε' καὶ τὸν κρεμοῦν. Μὰ ὁ σεπτὸς ἱεράρχης προαισθανόμενος τὸ τέλος του εἶχεν εἰπῆ: «ὁ θάνατός μου ἴσως ἐπιφέρει μεγαλυτέραν ὠφέλειαν παρὰ ἡ ζωή μου».

Τὸ σχοινὶ τοῦ Πατριάρχου ἐγιγάντωσε τὸ μῖσος τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐμάχοντο μὲ φανα-

τισμὸν ἐναντίον τῶν τυράννων. Ἡ πρώτη νίκη τῶν Ἑλλήνων σημειώνεται στὸ Βαλτέτσι μὲ τοὺς Μαυρομιχαλαίους, τὸν Κολοκοτρώνη καὶ τὸν Πλαπούτα. Ἐκεῖ λαμβάνει μέρος καὶ ἡ περίφημη Σπαρτιάτισσα Σταυριάνα Σάββαινα, ποὺ πολεμοῦσε δίπλα στὸν ἥρωα Κυριακούλη Μαυρομιχάλη.

Σὲ ὅλες τὶς μεριὲς ὑψώνονται λάβαρα καὶ καριοφύλια. Στὴ Ρούμελη ἐπαναστατοῦν ὁ Διάκος, ὁ Ἀνδροῦτσος, ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Μπότσαρης.

Τό: «Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ
παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιὰ καὶ φυλακή»,

ἀντηχεῖ ἀπὸ βουνὸ σὲ φαράγγι καὶ σκορπίζεται σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Τ' ἄκουσε τὸ πολυπόθητο Σούλι καὶ ἀνέπνευσε μ' ἀνακούφιση. Τὸ ἐπανέλαβε ἡ Τριπολιτσά, τὰ Δολιανά, τὸ Λεβίδι. Πῆραν τὸν ἀχό του τὸ Μεσολόγγι, ἡ Γραβιά, ἡ Ἀλαμάνα καὶ τὸ ἀντιλάλησαν στὴν Ὕδρα καὶ στὴν Κρήτη.

Τότε ὁ Διάκος ἀντιχαιρέτησε τὸν Παπαφλέσσα, ὁ Ἀνδροῦτσος τὸν Κολοκοτρώνη, ὁ Μπότσαρης τὸν Νικηταρά, ὁ Καραϊσκάκης τὸν Ὑψηλάντη, ὁ Μιαούλης τὸν Κανάρη, ἡ Μπουμπουλίνα τὴ Μαντὼ Μαυρογένους.

Κι ἡ λευτεριὰ μ' ὁλόγυμνο σπαθὶ τοὺς καμαρώνει.

Ἐφίλησε στὸ μέτωπο τὸν Πατριάρχη Γρηγόριο, ὅταν τοῦ πέρνοῦσαν τὸ σχοινὶ στὸ λαιμό, τὸν Ἀθανάσιο Διάκο ὅταν τὸν σούβλιζαν. Γιὰ τὸν Παπαφλέσσα ἐπῆγε στὸ Μανιάκι, γιὰ τὸν Πλαπούτα στοῦ Λάλα. Ἐπέρασε ἡ λευτεριὰ ἀπὸ τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς, γιὰ τὸν Ὀδυσσέα Ἀνδροῦτσο, φεύγει ἀπὸ τὴν Ἀράχωβα καὶ φθάνει στὸ Φάληρο γιὰ τὸν Καραϊσκάκη καὶ ἐφίλησε ὅλους τοὺς ἐπωνύμους καὶ ἀνωνύμους ἀγωνιστές.

Ἐπῆρε κλωνάρια δάφνης καὶ τὰ ἐσκόρπισε στὸ ἡρωϊκὸ Μεσολόγγι. Φτιάνει στεφάνι ἀπὸ λίγα χορτάρια ποὖχαν μείνει στὰ Ψαρά. Κι' ὑψώνει οὐράνια θυσία στὴ Χίο. Κάνει σπονδὴ σὲ βουνὰ καὶ κάμπους, σ' ὅλη τὴν τιμημένη ἑλληνικὴ γῆ. Γιατὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἶναι «ἀρχηγέται ἡρωες». Καὶ ὅπως λέγει στοὺς «Πέρσας» ὁ Αἰσχύλος «Οὔτινος δοῦλοι κέκληνται φωτὸς οὐδ' ὑπηκόους».

Τὸ τίμημα τῆς λευτεριᾶς εἶναι βαρύ.

Ἡ λευτεριὰ δὲν μετριέται μὲ τὸ στρέμμα, μὲ τῆς καρδιᾶς τὸ πύρωμα μετριέται καὶ μὲ αἷμα. Καὶ ἡ Ἱερὰ Συμμαχία τῆς Εὐρώπης μὲ τοὺς ἐστεμμένους δεσπότες της εἶχεν κηρυχθῆ ἐναντίον τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ Μέτερνιχ μὲ ἀγανάκτησιν ἔλεγε ὅτι ἔπρεπε νὰ καθυποταχθοῦν οἱ ἐπαναστάται «γιὰ νὰ ἐπανέλθουν οἱ ταραξίαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ νομίμου κυριάρχου των καὶ νὰ ἀποκατασταθῆ ἡ τάξις εἰς τὴν ἐγγὺς Ἀνατολήν». Ἐν τούτοις ἡ ἐπανάστασις ἐπροκάλεσε θερμοτάτην συμπάθειαν τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης. Πολλοὶ λόγιοι φιλέλληνες ἔγραφαν πύρινα Ἄρθρα γιὰ τὸν Ἀγῶνα μας, Γάλλοι, Γερμανοί, Ἰταλοί, Πολωνοί, Ἑλβετοὶ ἔρχονται νὰ πολεμήσουν μαζὶ μὲ τοὺς Ἕλληνες Κλέφτες.

Ὁ Πολωνὸς στρατηγὸς Μιροζεύσκι, ὁ Γερμανὸς Νόρμαν, ὁ Γάλλος συνταγματάρχης Φαβιέρος, ὁ Ἰταλὸς Σανταρόζα ποὺ σκοτώνεται στὴ Σφακτηρία, ὁ Τορέλλα, ὁ Ἀμερικανὸς Χάου καὶ τόσοι ἄλλοι. Ὁ Λόρδος Βύρων τὸ 1823 ἀποβιβάζεται στὸ Μεσολόγγι, ὀργανώνει μὲ δικά του χρήματα ἕνα τμῆμα στρατοῦ καὶ παρακαλεῖ τοὺς Ἕλληνες νὰ ἔχουν ὁμόνοιαν. Τὸ ἐλάττωμα τῆς διχονοίας ποὺ ἔχει ἡ φυλή μας ἔφερε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοὺς Ἕλληνες σὲ ἀλληλοσπαραγμόν. Ὁ Σολωμὸς ἔγραψε στὸν Ὕμνο του:

«Ἂν μισοῦνται ἀνάμεσά τους
Δὲν τοὺς πρέπει λευτεριά...».

Θὰ πρέπει ὅμως ν' ἀναφέρωμε τὸν Γεώργιον Κάνιγκ ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας, ποὺ μὲ τὸν φιλελληνισμό του ἄλλαξε τὴν στάσιν τῆς Εὐρώπης ἐναντι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Τί κι' ἂν ἦλθεν ὁ Ἰμπραήμ Πασᾶς κι' ἐρήμωσε διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου τὰ πάντα, ἡ Ἑλληνικὴ Φυλὴ ὀρθώνεται καὶ νικᾷ.

«Εἶμ' ἐγὼ ἡ ἀκατάλυτη
Ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων
στὴν ἐφτάλοφην ἔφερα
τὸ σπαθὶ τῶν Ἑλλήνων.

Δὲν χάνομαι στὰ τάρταρα
μονάχα ξαποσταίνω
στὴ ζωὴ ξανφαίνομαι
καὶ λαοὺς ἀνασταίνω».

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Κάθε μετέπειται ἀγῶνας πηγὴ ἐμπνεύσεώς του εἶχε τὸ Εἰκοσιένα.

Οἱ Ἕλληνες μὲ διαρκεῖς πολέμους ἐλευθέρωσαν τὰ ἑλληνικὰ ἐδάφη, τὴν Ἤπειρο, Μακεδονία, Θράκη, Κρήτη καὶ τ' ἄλλα νησιά. Στοὺς μαχητὲς τοῦ Σαράντα ὁ Κ. Παλαμᾶς εἶπε:

«Αὐτὸ τὸ λόγο θὰ σᾶς πῶ
δὲν ἔχω ἄλλο κανένα:
Μεθύστε μὲ τ' ἀθάνατο
κρασὶ τοῦ Εἰκοσιένα».

Δὲν θὰ περάσουν βάρβαροι νὰ βεβηλώσουν τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια τῆς Φυλῆς μας.

Τὸ Εἰκοσιένα εἶναι ἀφετηρία καὶ ἐμπνευσί μας. Ὅπου διαβαίνει ἡ λευτεριά, μὲ τὴ γαλανόλευκη, ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ τῆς τραγουδάει:

«Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη
ποὺ μὲ βία μετράει τὴ γῆ».

Τὸ Πάσχα τοῦ Κολοκοτρώνη

Τοῦ κ. Κ.Δ. Παπαντωνίου, διδ)λου Δ' Περιφ. Ἀθηνῶν

Ἐκεῖνο τὸ χρόνο 1820 τὸ Πάσχα τὸ πέρασε ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τοὺς λίγους ἐμπίστους του, στὸ πλάτωμα τοῦ ξωκκλησιοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, στὴ Ζάκυνθο. Ἐκεῖ μποροῦσε νὰ συγκεντρωθῆ περισσότερο στὸν ἑαυτόν του καὶ στὶς σκέψεις του. Γιατὶ στὴν ἐκκλησία ἐκείνη εἶχε ταφῆ ἡ ἀγαπημένη του γυναῖκα, γιατὶ στὴν ἐκκλησία ἐκείνη ὁ παπᾶ—Ἄνθιμος Ἀργυρόπουλος τὸν εἶχε ὁρκίσει στὴν Φιλικὴ Ἑταιρεία, γιατὶ ἀπὸ τὸ ρωμαντικὸ αὐτὸ τοπίο μποροῦσε ν' ἀντικρύζῃ μὲ μαράζι τὸν ἀπέναντι Μωρηᾶ, τὴν ὀνειρομένη πατρίδα του, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ ξαναΐδῃ ὅσο ὁ ξένος δυνάστης τὴν πατοῦσε.

Μόλις εἶχε περάσει ἕνας χρόνος ἀπὸ τῆς εὐλογημένη ἡμέρα ποὺ ὁ Φιλικὸς Πάγκαλος εἶχε ἐρθῆ στὴν Ζάκυνθο καὶ εἶχε ἐκμυστηρευθῆ σέ λίγους Ζακυνθινοὺς καὶ σὲ μερικοὺς Μωραΐτες ποὺ ζοῦσαν ἐκεῖ πρόσφυγες περιμένοντας τὴν ἀνάστασι τοῦ Γένους, τὸ μυστήριον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας μὲ τὸν ἀόρατο ἀρχηγό, μὲ τὴ Ρωσσικὴ βοήθεια, μὲ τὶς χιμαιρικὲς ἐλπίδες.

Κι' ὅλοι οἱ πατριῶτες εἶχον ὁρικισθῆ καὶ περίμενον τὴ φωνή, ποὺ θὰ τοὺς ἔκραζε νὰ πολεμήσουν γιὰ τὴν λευτεριὰ τῆς πατρίδος.

Ὁ Κολοκοτρώνης περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους δὲν ἔβλεπε τὴν ὥρα νὰ βροντήσῃ τὸ καριοφύλλι, γιατὶ εἶχε παληοὺς λογαριασμοὺς μὲ τοὺς δυνάστες, ποὺ τοῦ εἶχαν σκοτώσει τόσους ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του καὶ τὸν εἶχαν ἀναγκάσει νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν τόπο του καὶ ν' ἀναγκασθῆ νὰ ζῆ στὴ Ζάκυνθο κάνοντας τὸ χασάπη. Ἀλλὰ χρόνια τώρα περίμενε, πολλὲς ὑποσχέσεις εἶχε ἀκούσει καὶ τίποτα δὲν ἔβλεπε. Ὁ γαλανὸς οὐρανὸς τῆς Ζακύνθου, τὰ λουλούδια τοῦ ὡραίου νησιοῦ, ἡ γλυκειὰ καὶ γελαστὴ φύσι, ποὺ τὸν τριγύριζε δὲν ἔφθανε νὰ τὸν κάμῃ εὔθυμο.

Ξενητεμένος ἦταν, μολονότι δὲν εἶχε κανένα παράπονο ἀπὸ τοὺς Ζακυνθινούς, ποὺ τὸν ἀγαποῦσαν καὶ τὸν ἐκτιμοῦσαν καὶ γύρευαν μὲ κάθε τρόπο νὰ τοῦ κάμουν ὅσο τὸ δυνατὸ λιγώτερο πικρὴ τὴ ξενητειά.

Πολλὲς φορὲς εἶχε τραβήξει τὸν ἀνήφορο ἐκεῖνο κι' εἶχε πάει στὴν ἔπαυλι τοῦ Στράνη, ὅπου περνοῦσε ἥσυχα ὁ κόντε Σολωμός.

Στὸν ποιητὴ εὕρισκε ὁ πολεμιστὴς παρηγοριά, γιατὶ τοῦ μιλοῦσε μὲ τὴν φαντασία του, μὲ τὰ ὀνειρά του, μὲ τοὺς πόθους του, ποὺ ἦσαν καὶ δικοί του.

Γιατὶ τοῦ ἔλεγε πὼς δὲν μποροῦσε ν' ἀργήσῃ ἡ ἅγια ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως. Καὶ ὁ ἄξεστος Μωραΐτης ἄκουγε μὲ θαυμασμὸ τὸν ἄρχοντα ποιητή, ὁ πατριώτης τὸν πατριώτη, γιατὶ τοὺς ἔνωνε καὶ τοὺς ἐξίσωνε τὸ ὑψηλὸ αἴσθημα τοῦ ἁγνοῦ πατριωτισμοῦ. Καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ παρηγορεῖτο. Ὅταν ὅμως ἔμενε μονάχος ὁ Κολοκοτρώνης πάλι συννέφιαζε, πάλι κυριευόταν ἀπὸ πικρὴ μελαγχολία, γιατὶ ἔβλεπε νὰ περνᾶ ὁ καιρὸς ἄδικα καὶ οἱ ἐλπίδες του νὰ μένουν πάντα ὄνειρα.

Γι' αὐτό, τὸν χρόνο ἐκεῖνο, τὸ Πάσχα τὸ πέρασε ὁ Γέρος τοῦ Μωρηᾶ πικραμένος. Τὰ παιδιά του, οἱ φίλοι του ἐφρόντιζαν γιὰ τὸ ψήσιμο τοῦ ἀρνιοῦ, ποὺ μοσχοβολοῦσε γυρίζοντας στὴν ξύλινη σούβλα.

Πάνω στὸ χορτάρι εἶχε στρωθῆ τὸ τραπέζι, πρόχειρο, ἁπλό, φτωχικό.

Ἡ ὁλόξανθη Ζακυνθινὴ βερντέα ἐχρύσιζε στὶς χιλιάρες μπουκάλες ἀραδιασμένες ἐκεῖ σιμά. Ἔλειπε ὅμως κάτι πολύτιμο, ἡ εὐθυμία, ποὺ κανένα κρασὶ δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ. Κι' ὁ Κολοκοτρώνης ἔτρωγε μελαγχολικός, σιωπηλός, σὰν νὰ μὴ βρισκόταν πραγματικὰ ἐκεῖ. Ἦταν μακρυά, ἐκεῖ ἀπέναντι στὸ Μωρηᾶ του, ποὺ ξαγνάντευε μὲ μαράζι καὶ νοσταλγία ὅπως λέει καὶ ὁ ἀνώνυμος ποιητής.

Ὁ Θοδωράκης κάθεται στὴ Ζάκυνθο στὸ κάστρο,
ρίχνει τὸ κυάλι καὶ κοιτᾶ καὶ τὸ Μωρηᾶ ἀγναντεύει,
Βλέπει τὴν Ἀλωνίσταινα καὶ τὴν ἀπάνω Χρέπα
καὶ τοὔρθε σὰν παράπονο καὶ κάθεται καὶ κλαίει.
Ἂν εἶχε ὁ Γιάννος τὰ μυαλὰ κι' εἶχε κι' ὁ Γιώργης γνῶσι
περνάγανε στὴ Ζάκυνθο ποδῦναι κι' ὁ Θοδωράκης.

Ξάφνου ὅμως, ἕνας ἀπὸ τοὺς συντρόφους του φωνάζει χαρούμενος:

—Λοιπὸν τοῦ χρόνου θὰ κάμουμε Πάσχα στὸ Μωρηᾶ. Καλὰ μαντᾶτα. Γιὰ κοιτᾶχτε ἐδῶ;

Καὶ σήκωσε ψηλὰ γιὰ νὰ τοὺς δείξῃ τὴν πλάτη τοῦ ἀρνιοῦ.

—Νά το, ἐδῶ εἶναι γραμμένο. Κοιτᾶχτε.

Οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ κλέφτες πίστευαν στὴ μαντικὴ δύναμι τῆς πλάτης τοῦ ἀρνιοῦ. Ὑπῆρχαν μάλιστα καὶ μερικοὶ γέροι ποὺ μποροῦσαν νὰ διαβάσουν στὴν πλάτη αὐτὴ σὰν σὲ ἀνοιχτὸ βιβλίο τὸ μέλλον.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς γέρους λοιπὸν τῆς συντροφιᾶς τοῦ Κολοκοτρώνη διάβασε τὴν προφητικὴ πλάτη τοῦ ἀρνιοῦ καὶ εἶδε γραμμένο μέσα τὸ εὐτυχισμένο προμήνυμα, ποὺ μὲ τόση χαρὰ τοὺς ἀπεκάλυψε. Ὅλοι τότε λοιπὸν γελαστοί, εὔθυμοι, χαρωποὶ σήκωσαν τὰ ποτήρια των κι' ἐφώναζαν:

—Ἀπὸ τὸ στόμα σου καὶ στοῦ Θεοῦ τ'

αὐτί. Καλὴ πατρίδα τοῦ χρόνου.

Γνώριζαν, ὅτι ἡ εὐχὴ αὐτὴ ἐσήμαινε πόλεμο, αἱματοκύλισμα, θανατικό, κίνδυνο τῆς ζωῆς των, ποὺ τώρα περνοῦσε ἥσυχη καὶ ἀμέριμνη. Ἀλλὰ δὲν τοὺς ἔμελλε. Γιὰ τὴν πατρίδα ἦσαν ἕτοιμοι νὰ δώσουν καὶ τὴν ζωήν των.

Κι' ὅταν τὸ Πασχαλινὸ τραπέζι τέλειωσε, ὁ Κολοκοτρώνης σηκώθηκε πρῶτος, ἔκοψε ἕνα κλαδὶ ἀπὸ μιὰ φουντωτὴ δάφνη ποὺ ἦταν ἐκεῖ κοντά, καὶ δείχνοντας μ' αὐτὸ τὸ ἀντικρυνὸ κάστρο Χλουμούτσι, στὸ Μωρηᾶ, τοὺς εἶπε μὲ συγκίνησι, ποὺ δὲν κατώρθωνε νὰ κρύψη:

—Ὁ Θεὸς νὰ δώση παιδιὰ τοῦ χρόνου νὰ ψήσωμε τὰ Πασχαλινὰ ἀρνιὰ ἐκεῖ κάτου, ποὺ μᾶς καρτεροῦν τ' ἀδέρφια μας γιὰ τὴν λευτεριά. Κι ἕνα δάκρυ κύλησε ἀπὸ τὰ μάτια του, ποὺ τὰ σκέπαζαν τὰ πυκνὰ κατάμαυρα φρύδια του.

Καὶ ἡ εὐχὴ γίνηκε πραγματικότης. Ὁ Κολοκοτρώνης δὲν ἄργησε νὰ μάθη τὶς ἑτοιμασίες γιὰ τὴν ἐπανάστασι. Οἱ Μωραΐτες δὲν ἐσηκώνοντο ἂν δὲν εἶχαν μαζί τους τὸ πρωταπαλλήκαρό των, τὸν Γέρο τοῦ Μωρηᾶ.

Τὰ πράγματα ἦσαν ἕτοιμα. Ἔπρεπε ὅμως νὰ φύγη χωρὶς νὰ δώση ὑποψία στὴν Ἀγγλικὴ ἀστυνομία τῆς Ζακύνθου, ποὺ παρακολουθοῦσε τοὺς πατριῶτες μὲ σκοπὸ νὰ τοὺς ἐμποδίση νὰ περάσουν στὸ Μωρηᾶ. Ἀλλὰ ὁ Κολοκοτρώνης κατώρθωσε νὰ τοὺς γελάση, προφασισθεὶς, ὅτι θὰ πήγαινε στὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου γιὰ ἐμπόριο.

Στὶς 16 τοῦ Γενάρη τοῦ 1821 ὁ Κολοκοτρώνης κατώρθωσε νὰ φύγη μὲ καΐκι καὶ νὰ περάση στὴ Μάνη, ὅπου κρύφτηκε στὸ σπίτι τοῦ Μούρτζινου ἕως τὴν εὐλογημένη ἡμέρα ποὺ σηκώθηκαν πιὰ οἱ Ἕλληνες.

Τὸ Πασχα τοῦ 1821 τὸ πέρασε πολὺ διαφορετικὰ ὁ Κολοκοτρώνης.

Δὲν εἶχε πιὰ τὴν ἡσυχία τοῦ καταπράσινου μαγικοῦ τοπίου τῆς Ζακύνθου, ὅπως τὸν περασμένο χρόνο. Ἀλλὰ πατοῦσε τὸ ἀγαπημένο του χῶμα, ἦταν στὸ Μωρηᾶ του, καὶ μὲ ὅλες τὶς στερήσεις, μ' ὅλους τοὺς κινδύνους, μ' ὅλες τὶς στενοχώριες ὁ Κολοκοτρώνης τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἦταν χαρούμενος.

Καὶ στὸ Πασχαλινό του δεῖπνο θυμήθηκε τὸν σύντροφό του, ποὺ στὴν Ζάκυνθο εἶχε διαβάσει τὴν πλάτη τοῦ ἀρνιοῦ τὴν εὐτυχία, ποὺ εἶχε γίνει πραγματικότης. Σήκωσε λοιπὸν τὸ ποτήρι, ὄχι μὲ δακρυσμένο μάτι, ἀλλὰ χαρούμενος, εὐτυχισμένος κι' ἐβροντοφώνησε:

—Χριστὸς ἀνέστη παλληκάρια! Ἡ πατρίδα ἀνέστη!

—Ἀληθῶς ἀνέστη! ἀπάντησαν οἱ σύντροφοί του.

Κι' ἐφιλήθηκαν ὅλοι μὲ τὸν ἀδελφικὸ ἀσπασμὸ τοῦ Πάσχα, εὐτυχισμένοι, θαρρετοί, βέβαιοι γιὰ τὴ νίκη.....

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ

Κολοκοτρωνέϊκη πρόσκλησις

Ὁ γέρος τοῦ Μωρηᾶ ὅταν πάντρευε τὸ γυιό του Πᾶνο μὲ τὴν κόρη τῆς Μπουμπουλίνας, ἔστειλε στοὺς προσκεκλημένους του τὴν κατωτέρω πρόσκλησι:

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

«Σὲ καλῶ στὸ γάμο τοῦ γιοῦ μου τοῦ Πάνου, ποὺ θὰ γίνῃ στοὺς Μύλους. Νὰ φέρῃς καὶ τὸ ζάερέ σου. (Τὴ τσιότρα σου τὸ κρασί, τὴ φουσκοπίττα σου τὸ ψωμὶ καὶ τὸ ἀρνὶ ψημένο).

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΕΪΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΣΤΑ ΤΡΙΚΟΡΦΑ ΜΕΣ' ΤΗ ΚΟΡΦΗ

Στὰ τρίκορφα μέσ' τὴ κορφὴ Κολοκοτρώνης ρίχνει ὀρδή
μέσ' τὰ Τρίκορφα στὴ Ράχη πάει τὸ αἷμα σὰν αὐλάκι.
Κολοκοτρώνης φώναξε κι' ὅλος ὁ κόσμος τρόμαξε.
Ποδσαι μωρὲ Νικηταρᾶ πῦχουν τὰ πόδια σου φτερά,
μεσ' τοὺς κάμπους πᾶς κοιμᾶσαι καὶ τοὺς Τούρκους δὲν φοβᾶσαι...

ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Πολὺ σκοτίδιασε ὁ οὐρανός, πάλι νὰ βρέξη θέλει,
σκοτίνιασε ἡ Μαυρομηλιὰ καὶ τῆς Μηλιᾶς ὁ κάμπος.
Ἐσούρανε τὰ ρέματα, ἐσούραν τὰ λαγκάδια,
κι' ἐκόπηκε τὸ πέρασμα, κι' ἐκόπη τὸ γιοφύρι,
..... .
ποὺ κεῖ περνάει ἡ κλεφτουριά, οἱ Κολοκοτρωναῖοι
μὲ τὰ μπαϊράκια τὰ χρυσᾶ, τὶς ἀσημομπιστόλες
Κινᾶν νὰ πᾶν στὴν Ἐκκλησιὰ γιὰ νὰ λειτουργηθοῦνε,
φοροῦν τὰ πόστια τὰ χρυσᾶ, τὶς ἀσημοπαλάσκες.

Η ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΤΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

(Τῆς τάβλας μοιρολόγι)

Ἀπὸ τ' Ἀνάπλι ἔρχομαι στὴ Τρίπολι πηγαίνω
φέρνω μαντάτα χλιβερά, φαρμακερὰ χαμπέρια.
Ὁ Μάσσωνας καὶ ὁ Σχοινᾶς μ' αὐτοὺς τοὺς Βαναρέζους,
βουλὴ ἐβάλανε κακή, τὸ στρατηγὸ νὰ κόψουν.
Ἐψὲς τοὺς δίκασαν παιδιὰ στὴ δίκη τοῦ θανάτου,
Θρηνεῖ τ' Ἀνάπλι ὀλόσπιτα, χλιβιέται καὶ χουλιέται
τὸ χάλασμα τοῦ στρατηγοῦ μαζὶ μὲ τοῦ Πλαπούτα.

ΕΠΙ ΤΩ ΕΟΡΤΑΣΜΩ ΤΗΣ 150ΕΤΗΡΙΔΟΣ

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ 1821

Τοῦ κ. Γεωρ. Ἀθ. Πάνου, διδασκάλου

Τὸ Ἔθνος μας ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 150) ετηρίδος ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἑτοιμάζεται νὰ ἑορτάσῃ μεγαλοπρεπῶς τὴν ἐνδοξοτέραν ἐπέτειον τῆς Νεωτέρας Ἱστορίας. Ἡ ἐπέτειος τοῦ ἑορτασμοῦ τιμᾶται ὡς εὐκαιρία διδαχῆς καὶ προσφέρει ἄφθονα καὶ οὐσιαστικὰ συμπεράσματα.

Τὸ Ἔθνος μας μὲ τὸν ἑορτασμὸν θὰ ἐνθυμηθῇ τὴν ἱστορίαν του. Θὰ ἀποτίσῃ τὸν ὀφειλόμενον φόρον τιμῆς πρὸς ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλει τὴν ἀνεξαρτησίαν του. Θὰ ἀντλήσῃ ἔμπνευσιν, δύναμιν καὶ θάρρος ἀπὸ τὸ παράδειγμά των καὶ θὰ ἀναβαπτισθῇ εἰς τὴν Κολυμβήθραν τῶν ἀκαταλύτων ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν ἀξιῶν τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ ἐνέπνευσαν τὰ ἡρωικὰ καταρθώματα τῶν ἀθανάτων προγόνων μας.

1. 25 Μαρτίου 1821. Ἡμέρα ἁγία, πηγὴ ἐμπνεύσεων, ἀστὴρ φωτεινός, ὁ ὁποῖος φωτίζει τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸν δρόμον τῆς Πίστεως καὶ τῆς Ἀρετῆς. 25 Μαρτίου 1821 ἀκούεται τὸ σύνθημα: «Ἐλευθερία ἢ Θάνατος». Ἀντηχοῦν τὰ ὄρη καὶ τὰ πελάγη. Ἡ Ἑλλὰς τινάσσεται ὀρθία, ἠγέρθη ὡς λέων. Ὁ θούριος τοῦ Ρήγα, τὸ σχοινὶ τοῦ Πατριάρχη, τὸ ράσο τοῦ Διάκου, ὁ δαυλὸς τοῦ Κανάρη καὶ ὁ χορὸς τοῦ Ἀνδρούτσου κλονίζουν τὰ θεμέλια τῆς ἐχθρικῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ Εὐρώπη μένει ἔκπληκτος. Λαοὶ καὶ Ἔθνη θαυμάζουν τὴν Ἑλλάδα μας, κοιτάζουν πῶς πολεμοῦν οἱ Ἕλληνες γιὰ νὰ μὴν μείνουν σκλάβοι.

2. Πίστις καὶ Πατρὶς εἶναι τὰ πολυτιμώτερα ἰδανικὰ χάριν τῶν ὁποίων ἄξιζει νὰ ζῇ κανεὶς καὶ ν' ἀποθνήσκῃ. Ὅσο ἀξίζει ἕνας γυμνὸς βράχος ἐλεύθερος τῆς Πατρίδος μας δὲν ἀξίζουν δι' ἡμᾶς ὅλοι οἱ θησαυροὶ τοῦ κόσμου. Τὸ 1821 παραμένει ὑπέροχον δεῖγμα ἡρωισμοῦ τῶν Ἑλληνίδων. Οἱ βράχοι τῆς Ἠπείρου μὲ τὸ Ζάλογγο καὶ οἱ καταρράκται τῆς Ναούσης μὲ τὴν Ἀραπίτσα διδάσκουν αἰωνίως ὅτι ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα, ἡ Ἑλληνίδα, ἡ γνήσια Ἑλληνίδα, ὑπεράνω ὅλων τῶν θησαυρῶν τοῦ κόσμου ἔχει τὴν τιμήν της. Εἰς τὴν Ἀραπίτσα καὶ τὸ Ζάλογγο ἐκεῖ ἐστήθη αἰώνιος βωμός, ἐκεῖ ἐτελέσθη θυσία Ἑλληνίδων, πρὸ τῆς ὁποίας θὰ ἀποκαλύπτωνται οἱ αἰῶνες διότι οἱ Ἑλληνίδες προτιμήσανε τὸ θάνατο ἀπὸ τὴν αἰσχρὰν ἀτίμωσιν καὶ παράδοσι στὰ χέρια τοῦ ἐχθροῦ.

3. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἀστερισμὸς ἀθανάτων ἰδεῶν. Μελετῶντας τὴν Ἱστορίαν τοῦ Μεσολογγίου ἀναβαπτιζόμεθα εἰς τὴν Κολυμβήθραν τῶν ἱερῶν ἀναμνήσεων τοῦ Γένους μας. Ἡ Ἀθάνατος Φρουρὰ τοῦ Μεσολογγίου, τῆς ὁποίας ναὸς σήμερον λατρείας εἶναι κάθε Ἕλληνος καρδιά, πολεμοῦσα συγχρόνως μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ ἡνωμένας καὶ μὲ ὅλα τὰ δεινὰ μιᾶς τρομερᾶς πολιορκίας, δείχνει εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας εὔκολον καὶ ἀσφαλῆ δρόμον τῆς εὐδαιμονίας του καὶ ἐν τῇ μέσῳ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως τῶν ἀναγκαίων. Ἑνόσω ἡ Πατρὶς ἔχει τοιούτους πολίτας, σὰν τοὺς Μεσολογγίτες, ποτὲ δὲν κινδυνεύει νὰ χαθῇ, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ ἢ ἔλλειψις τῶν ἀναγκαίων. Καὶ ἠμπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς χωρὶς νὰ διαψευσθῇ ὅτι ἐὰν εἴχαμε καὶ ἕνα ἄλλο Μεσολόγγι νὰ πάρῃ ὁ ἐχθρός, θὰ χανόταν ὁ ἴδιος ἐξ ὁλοκλήρου μόνος του ἐν μέσῳ τῶν ἀξιοδακρύτων θριάμβων του. Τὸ Μεσολόγγι ἔπεσε, ἀλλὰ πίπτον ἀνέστησε τὴν Ἑλλάδα. Τὸ Μεσολόγγι, ὡς σύμβολον ὑπερτάτης θυσίας ζῇ εἰς τὰς καρδίας τῶν πατριωτῶν καὶ ἐφ' ὅσον θὰ ζῇ ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ ἀποθάνῃ. Νέας εὐκαιρίας δοθείσης δύναται ἡ Ἑλλὰς νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ Μεσολόγγι. Καὶ πάντοτε θὰ ἀπαντᾷ ΟΧΙ εἰς τοὺς Κιουταχῆδες καὶ τοὺς Ἰμπραήμηδες τῆς Πατρίδος μας.

4. Ἡ Μεγάλη Πίστις εἶναι ἡ γεννήτρα τῶν ἄθρων τοῦ 1821. Μὲ τὴν ἀκλόνητον Πίστιν εἰς τὴν Θρησκείαν μας, ὁ μικρὸς λαός μας ἀπεδείχθη μέγας, ἔζησεν ἐν μέσῳ μεγάλων συμφορῶν καὶ καταιγίδων, ἀνέπτυξεν πολιτισμόν, ἔστησεν ἀπαράμιλλα τρόπαια, ἔγραψεν ἐποποιΐας, διὰ τὰς ὁποίας χρειάζονται ποιηταὶ Πινδαρικῆς καὶ Ὁμηρικῆς ἐμπνεύσεως πρὸς ἐξύμνησιν τῶν κατορθωμάτων του. Πιστὸς εἶναι ὁ λαός μας καὶ δι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι πιστοὶ καὶ ὅλοι οἱ γνησίως ἐκπροσωποῦντες αὐτόν. Πιστοὶ πρέπει νὰ εἶναι οἱ κυβερνῶντες τὸν λαὸν αὐτόν, δίδοντες πρῶτοι τὸ παράδειγμα τῆς πρὸς τὴν θρησκείαν ἀφοσιώσεως. Ἡ Ἑλλὰς ἀξιοῖ νὰ κυβερνᾶται ἀπὸ χριστιανοὺς Κυβερνήτας ἐγκλείοντας εἰς τὰ στήθη των τὴν θαυματουργὸν Πίστιν ἑνὸς Κανάρη, Διάκου, Κολοκοτρώνη, Μακρυγιάννη, Παπαφλέσα, Γρηγορίου τοῦ Ε' κ.ἄ.

5. Τὸ Ἔθνος μας ἡνωμένο μεγαλουργεῖ. Ὁ ἀγὼν τοῦ 1821 δὲν ἦτο ἀγὼν ὀλίγων μόνον ἀτόμων, ἦτο ἀγὼν ὁ ὁποῖος παροσέλαβεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς Πανελλήνιον χαρακτῆρα. Δὲν ἔμεινεν Ἕλλην, ὁπουδήποτε καὶ ἐὰν κατοικοῦσε, ὁ ὁποῖος νὰ μὴν ἐσκίρτησεν ἀπὸ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν ὅταν ἄκουσε νὰ κτυποῦν τὰ σήμαντρα τῆς Ἐλευθερίας. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἔλαβον μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα ἐκεῖνον καὶ ἄφησαν ἀθάνατα παραδείγματα εἰς τὰς νεωτέρας γενεὰς τῶν Ἑλλήνων, ὅτι διὰ νὰ ἀχθῇ εἰς νικηφόρον πέρας ἕνας εὐγενὴς ἀγὼν πρέπει νὰ συμμετέχῃ ὅλος ὁ λαός. Ἡ ἕνωσις καὶ ἡ ὁ-

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ (Κρήτης)

Ὑπὸ Ἰωάννου Φιωτάκη

κτᾶται ἡ λευτεριά. Μιὰ ἀναδρομὴ στὸ παρελθὸν σὲ μιὰ σελίδα τῆς φωτεινῆς ἱστορίας μας δὲν κρίνομε ἄσκοπη. Γυρίζομε πίσω στὸ 1800. Ἡ Κρήτη στέναζε κάτω ἀπὸ το Τουρκικὸ ζυγό. Στὶς ὀρεινὲς ἐπαρχίες τῆς Κρήτης ἀναμμένη ἦταν ἡ φλόγα τῆς Λευτεριᾶς καὶ στὶς πεδινὲς σὰν τὴ σπίθα κρυμμένη στὴ στάκτη μέσα στὶς θερμὲς καρδιὲς κρυβόταν ὁ πόθος τῆς Λευτεριᾶς. Οἱ ὀρεινοὶ παιδιὰ ἄνδρες νέοι καὶ γέροι μποροῦσαν πιὸ ἄφοβα πόθο τους νὰ τὸν ἐκδηλώνουν κι' ἔτσι χαλυβδωνόταν ἡ θεληματικότητά τους.

Στὰ 1800 ἕνα παιδὶ γεννήθηκε στὴν Ἁγία Εἰρήνη τοῦ Σελίνου ὁ μετέπειτα ἥρως Φιωτοκοκόλης. Μεγάλωσε ἐκεῖ μὲ τὸ γιγαντωμένο σιγὰ — σιγὰ μὲ τὸ περιβάλλο τῶν ὀρεσιβίων ἄσβυστο μῖσος κατὰ τῶν τυράννων.

Στὸ 1821 νεαρὸς τότε Ἐπαναστάτης ξεσηκώθηκε κι' αὐτὸς ἀσυγκράτητος πολεμιστὴς μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἐκλεκτοὺς πολεμιστὲς τοῦ Σελίνου.

Ἀλλ' ἡ δύσμοιρη Κρήτη ἀπομονωμένη ὡς ἦταν καὶ χωρὶς ἐφόδια κατακλύσθηκε τότε ἀπὸ τὸν τρομερὸ τουρκοαιγυπτιακὸ στρατὸ καὶ στόλο καὶ ἡ ἐπανάστασή της πνίγηκε στὸ αἷμα τῶν ἡρωϊκῶν παιδιῶν της.

Τελειωσε τότε ἡ γιγαντομαχία τοῦ 1821 μὲ τὴ Λευτεριὰ ἑνὸς μόνο τμήματος τῆς σκλαβωμένης Πατρίδος καὶ ἡ Κρήτη μὲ τὴν ἄρνηση καὶ τότε τῆς ἄπιστης Ἀλβιόνης ἔμεινε σκλάβα.

Τὸ ἀσύγκριτο παληκάρι ὁ Φιωτοκοκόλης δὲν δαμάστηκε. Λέει σ' ἕνα ἥρωα κουνιάδο του τὸ Σπιθομπομπόλη.

Κουνιάδο ἂν δὲν ἀρχίσωμε ἐμεῖς ἕνας ἕνας νὰ χαμηλώνωμε τὴ μύτη καὶ νὰ σπούμε τὰ κεφάλια τῶν Τούρκων δὲν θὰ δοῦμε γρήγορα Λευτεριά. Οἱ Τοῦρκοι μὲ τὴ νικηφόρα μεγάλη ἐπανάσταση ἄρχισαν νὰ φοβοῦνται.

Ἀρχίξανε κι' ὅλας νὰ πουλοῦνε τὶς περιουσίες τους καὶ νὰ μαζεύονται στὶς πόλεις.

Νὰ κατεβοῦμε στὴ Κίσσαμο ν' ἀγοράσωμε ἐκεῖ μιὰ περιουσία νὰ ζήσωμε καλύτερο.

Ὅποιος Τοῦρκος θὰ μᾶς μπαίνει στὰ ρθούνια θὰ τοῦ σπᾶμε τὸ κεφάλι. Τοὺς Τούρκους πιὰ δὲν τοὺς φοβούμαστε. Αὐτοὶ μᾶς φοβοῦνται ἐδὰ (τώρα).

Αὐτὸ ἔγινε ὁ Φιωτοκοκόλης μὲ τοὺς Κουνιάδους του κατεβήκανε στὴ Κίσσαμο κι' ἀγοράσανε ἀπὸ τοὺς Τούρκους ποὺ φύγανε στὰ Χανιὰ μιὰ καλὴ περιουσία ἀρκετὴ γιὰ νὰ ζήσουν καλύτερα.

Μερικοὶ ὅμως Ἀγάδες ἰσχυροὶ ἦταν ἀ-

μόνοια εἶναι δύναμις. Ἐὰν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εἶχεν ὁμόνοιαν καὶ δὲν ἐσπαράσσετο, κατὰ διαστήματα, ὑπὸ ἐσωτερικῶν διαιρέσεων, θὰ ἦτο ἀσφαλῶς κύριος ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Πρέπει νὰ ἀποθάνουν τὰ μίση διὰ νὰ ζήσῃ ἡ Ἑλλάς. Ὑπέρτατος νόμος ὅλων μας ἡ Σωτηρία τῆς Πατρίδος.

6. Ἡ Ἑλλὰς ἐξ ὅλων τῶν Ἐθνῶν ἔδωκε τοὺς περισσοτέρους μάρτυρας, τὰ ἱερὰ σφάγεια, τὰ ὁποῖα ἐθυσιάσθησαν διὰ τὴν Πίστιν καὶ τὴν Πατρίδα. Ποῖον ἄλλο Ἔθνος ἔχυσε τόσον αἷμα, ἐθυσίασεν τόσους ἀνθρώπους, διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἐλευθερίας; Ἡ Ἑλλὰς εἶναι πρώτη εἰς τὴν διανόησιν, ἀλλὰ καὶ πρώτη εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ θυσίας ὑπὲρ τῶν εὐγενεστέρων ἰδανικῶν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Ἐὰν ἔλειπεν ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ ὑπῆρχον τὰ ἔνδοξα ὀνόματα Μαραθών, Θερμοπύλαι — Σαλαμίς — Πλαταιαί οἱ κιμματοθοῦσται τῆς Βαρβαρότητος, ἡ ὁποία ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀσίας ἤρχετο μὲ μανίαν καὶ ἀγριότητα διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Εὐρώπην. Ἐσώθη ὁ πολιτισμὸς μὲ τὴν ἀνδρείαν τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ὅταν ἀπὸ τὰ πλήγματα τῆς νεωτέρας βαρβαρότητος ἐκάμφθη καὶ ἔπεσεν, καὶ πάλιν δὲν ἔπαυσεν ἡ Ἑλλὰς εὐεργετοῦσα τὸν κόσμον. Ἡ πτῶσις της ὑπῆρξεν ἡ ἀνάστασις τῆς Δύσεως. Οἱ Ἕλληνες πρόσφυγες διεσκόρπισαν τὰ φῶτα καὶ διήνοιξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν τυφλῶν Εὐρωπαίων.

7. Ἕλληνες. Ἡ γῆ ἐπὶ τῆς ὁποίας ζῶμεν εἶναι ἁγία, κάθε πτυχὴ τοῦ ἐδάφους, κάθε πέτρα της, ἔχει νὰ μᾶς διηγηθῇ καὶ μίαν ἡρωϊκὴν πρᾶξιν τῶν παιδιῶν της. Καὶ ἂς μὴ λησμονῶμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ μέσα ἀπὸ τὰ λαγκάδια καὶ τὰ βουνὰ καὶ τὰ ἀκρογιάλια τῆς Ἑλλάδος, ἂς ἀκούωμε τὴν φωνὴν τῶν μυριάδων ἡρώων της, ἡ ὁποία μᾶς ἐπιτάσσει Ἕλληνες! φανῆτε ἄξια παιδιὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία πάντοτε ἐστάθη πρωτοπόρος εἰς τοὺς εὐγενεστέρους ἀγῶνας τῆς ἀνθρωπότητος καὶ προσέφερεν τὰ περισσότερα θύματα εἰς τὸν βωμὸν τῶν αἰωνίων ἰδανικῶν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ Ἑλλὰς ἔκαμε, κάμνει καὶ θὰ κάμνῃ θαύματα, διότι πιστεύει εἰς τὶς αἰώνιες ἠθικὲς ἀξίες τοῦ Θεοῦ, τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Λευτεριᾶς καὶ διότι πάντοτε τὸ ἀληθές, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ὡραῖον, ὡς τρεῖς ἥλιοι, φωτίζουν τὴν ἔνδοξη πορείαν της.

Τιμὴ νὰ λέγεσαι Ἕλληνας τιμή σου,
τῆς Λευτεριᾶς ἀγκρέμιστη κολῶνα
καὶ αἷμα νὰ νοιώθῃς ἴδιο στὸ κορμί σου
μ' αὐτὸ ποὖχει χυθῆ στὸ Μαραθῶνα
καὶ ἐκεῖ στῆς Σαλαμῖνος τὰ Στενά.

κόμη γύρω τους, ὁ Ἀλησάης, ὁ Μπουγιουκλής, ὁ Ζερβομπραΐμης κι' ἄλλοι.

Δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ οἱ νηοφερμένοι Γκιούρηδες ὡς τοὺς ἔλεγαν οἱ Τοῦρκοι ἦρθαν σὲ σύγκρουση μὲ τοὺς θρασεῖς καὶ ὑπερφιάλους Ἀγάδες.

Μὲ τὰ ποίμνια τους οἱ Ραγιάδες ἔκαναν ζημιὲς στὰ κτήματα τῶν Ἀγάδων. Οἱ Τοῦρκοι δὲν τὸ χώνευαν αὐτό. Μιὰ μέρα ὁ Φιωτοκοκόλης περνώντας ἀπὸ τὸ κτῆμα τοῦ Ἀλησάη ἀνύποπτος τὸν συνάντησε ἐκεῖ χωρὶς νὰ τὸ περιμένη. Ὁπλισμένος μὲ τὸν σισανέ του ἦταν ὁ Ἀγᾶς. Ὁ Φιωτοκοκόλης κρατοῦσε μόνο τὸ ραβδί του. Ὁ Ἀγᾶς ἀγρίεψε πῶς περνοῦσε ἀπ' ἐκεῖ χωρὶς τὴν ἄδειά του. Δὲν σοῦ εἶπα τοῦ λέει μωρὲ Γκιαούρη νὰ μὴν περνᾶς ἀπὸ παέ. Στράτα θὰ κάμης τὸ χωράφι μου.

Ὁ ἥρως μας γρήγορα κατάστρωσε στὸ μυαλό του τὸ σχέδιό του.

Ἀγά μου τοὐάπαντᾶ ταπεινὰ καὶ ἥρεμα πλησιάζοντάς τον γιὰ νὰ τὸν παραπλανήση. Ἐγίναμε γειτόνοι καλύτερα νὰ σεβόμαστεὸ ἕνας τὸν ἄλλο. Κι' ὅλο ἕνα καὶ τὸν πλησίαζε ἀπὸ τὴν πάνω μεριά.

Κι' ὅταν ζύγωσε κοντὰ χωρὶς νὰ διεγείρη μὲ τὸ ταπεινὸ ὄφος του τὴν ὑποψία τοῦ Ἀγᾶ, μ' ἕνα ἀπότομο ἅλμα ρίχτηκε πάνω στὸν ὁπλισμένο Τοῦρκο, τ' ἄρπαξε τὸ τουφέκι ἀπὸ τὰ χέρια τὸ ἔστρεψε στὸ στῆθος τοῦ τρομοκρατουμένου Τούρκου καὶ τοῦ φώναξε τρανταχτά.

Ἐτσὲ Μπουρμὰ σκοτώνουμε ἐμεῖς ἄκουσε καλὰ νὰ καταλάβης.

Ἐμεῖς κατεβήκαμε ἐπαὲ (ἐδῶ) νὰ δέρνωμε καὶ νὰ χαμηλώσωμε τὴ μύτη σας. Στὸ τόπο μας γυρνοῦμε θὰ σᾶς κυνηγοῦμε ὡς ποὺ νὰ πᾶτε στὴ κόκκινη μηλιά. Τάχασε ὁ Ἀγᾶς. Βαλαΐ Μπιλαΐ Κοκόλη Κιαεὶς (κανεὶς) δὲν μούκανε αὐτὴ τὴ προσβολὴ ὡς ἐδὰ (τώρα). Μὰ τὸν Ραμπὶ μὴ τὸ πῆς κι' ὅτι εὐκολία θέλης νὰ σοῦ κάνω.

Ὁ Φιωτοκοκόλης σεμνὸς ἥρως δὲν τὸ διαλάλησε. Ἕνα ρωμηάκι βοσκάκι σ' ἕνα ἄλλο Τοῦρκο ἀντίπαλο τοῦ Ἀλησάη, ποὺ εἶδε τὴ σκηνὴ τοῦ ἀφοπλισμοῦ τὸ κοινολόγησε καὶ μαθητεύτηκε.

Ἕνας ἄλλος Ἀγᾶς ὁ Μπουγιουτμὴς ποὺ τ' ἄκουσε εἶπε στὸ καφφενέ. Αὐτὸς ὁ Φιωτοκοκόλης θέλει γιβέντισμα.

Τὄμαθε ὁ Φιωτοκοκόλης. Αὐτὸς δὲν χάριζε οὔτε δεχόταν προσβολές.

Σηκώθηκε μιὰ Παρασκευὴ ποὺ γινόταν παζάρι στὶς Βουκολιὲς (εἶδος λαϊκῆς ἀγορᾶς) καὶ ὁ Μπουγιουκλῆς πήγαινε τακτικὰ καβάλα στὸ καλὸ μουλάρι του καὶ πηγαίνει καὶ τοῦ στένει μπροσκάδα (ἐνέδρα) σ' ἕνα ρυάκι καὶ τὸν περίμενε. Μόλις περνοῦσε ὁ Τοῦρκος τὸν βλέπει ξαφνιασμένος μπροστά του ἀπειλητικὰ μὲ τὸ ραβδὶ στὸ χέρι. Ἐπαὲ Μπουρμὰ εἶναι καλὸς τόπος γιὰ τὸ γιβέντισμα ποὺ εἶπες στὸ καφφενέ.

Βαλαΐ Κοκόλη. Μὰ τὸν Ραμπὶ δὲν εἶπα τέτοιο πράμα.

Κατέβα κάτω Μπουρμὰ νὰ λογαριαστοῦμε. Πάρε τούτη καὶ τούτη καὶ νὰ σφαλίξης τὸ στόμα σου ἄλλη φορὰ γιατὶ θὰ σοῦ τὸ κλείσω ἐγὼ νὰ μὴ ξανανοίξη.

Περιοριζόμαστε σ' αὐτὰ ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Φιωτοκοκόλη καὶ τὰ ὅμοια τῶν γενναίων ἡρώων μας γιὰ νὰ ἐξηγήσωμε πῶς σιγὰ - σιγὰ σποῦσαν τὶς ἀλυσσίδες τους τῆς σκλαβιᾶς των οἱ πρόγονοί μας. Ἕνας ξάδελφος τοῦ ἥρωος ὁ Φιωτομανώλης 75 ἐτῶν ἔλαβε μέρος στὴ τελευταία ἐπανάσταση τῆς Κρήτης στὴ μάχη τοῦ Δρομονέρου καὶ τραυματίστηκε στὸ μηρό, ὁ ἀδελφός του Φιωτογιάννης ἦταν ἀρχηγὸς στὴν Ἁγία Εἰρήνη Σελίνου καὶ ἦτο ὁ Νέστωρ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1866 καὶ τακτικὸς πληρεξούσιος τῶν Σελινιωτῶν στὶς Ἐπαναστατικὲς Συνελεύσεις. Στὰ 1912 ὁ γυιός του Παναγιώτης Φιωτάκης ἦτο ἀρχηγὸς Σώματος μὲ 70 παλληκάρια, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ δύο Δασκάλοι ἐξ ὧν ὁ ἕνας Μανώλης Φιωτάκης σκοτώθηκε στὴ μάχη τῆς Σιατίστης καὶ ὁ Γιάννης Φιωτάκης σώθηκε ὡς ἐκ θαύματος (ὁ ὑπογεγραμμένος)· ἀπὸ ὅλη τὴν οἰκογένεια τῶν Φιωτάκηδων στὸ 1912 καὶ 1913 σκοτώθηκαν 13.

Ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ ἀκοίμητο κρατιόταν τὸ ἀγωνιστικὸ πνεῦμα γιὰ τὴ Λευτεριὰ καὶ ἔτσι μὲ τέτοιο πνεῦμα καὶ μὲ τέτοια ἀποφασιστικότητα κτυπιόταν ἡ τυραννία καὶ κερδιζόταν ἡ Λευτεριά.

Η ΜΕΤΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΚΩΝ. ΚΙΤΣΟΥ, Διευθυντοῦ Παιδ. Ἀκαδημίας Τριπόλεως

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

11 Τέστ προβλημάτων ἐπὶ τῶν τεσσάρων ἀριθμητικῶν πράξεων ἀκεραίων:

α) Ὁ Πέτρος ἀγόρασε ἕνα μικρὸ ποδήλατο καὶ ἔδωσε τὶς 40 δραχμὲς ποὺ τοῦ ἔδωσεν ὁ θεῖος του, τὶς 54 δραχμὲς ποὺ τοῦ ἔδωσεν ὁ πατέρας του καὶ τὶς 35 δραχμές, ποὺ τοῦ ἔδωσεν ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός του. Πόσα χρήματα ἐπλήρωσε γιὰ τὸ ποδήλατο;

β) Εἰς κάθε τάξι ἑνὸς σχολείου φοιτοῦν 42 παιδιά. Πόσα εἶναι ὅλα τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὶς 6 τάξεις τοῦ σχολείου;

γ) Ἡ Βάσω ἀγόρασε ἕνα βιβλίο καὶ πλήρωσε 16 δραχμές. Ἡ μητέρα τῆς εἶχε δώσει 50 δρχ. Πόσες τῆς ἔμειναν;

δ) Ὁ παντοπώλης ἔχει 120 σαπουνάκια στὸ τραπέζι. Πρέπει νὰ τὰ βάλῃ μέσα σὲ κουτάκια. Σὲ κάθε κουτάκι βάζει 3 σειρὲς ἀπὸ 4 σαπουνάκια σὲ κάθε σειρά. Πόσα κουτάκια θὰ χρειασθῇ;

ε) Ὁ πατέρας ἔφερεν ἕνα κουτὶ μὲ 48 καραμέλες καὶ τὶς μοίρασε στὰ 4 παιδιά του. Πόσες καραμέλες πῆρε κάθε παιδί;

στ) Ὁ κύρ-Γιώργης πρέπει νὰ σκάψῃ ἕνα λάκκο, ὁ ὁποῖος θὰ ἔχῃ μῆκος 74 μέτρα. Ἔσκαψαν ἕως τώρα 32 μέτρα. Πόσα μέτρα θέλει ἀκόμη, γιὰ νὰ τὸν τελειώσῃ;

ζ) Γιὰ ἕνα δέμα, τὸ ὁποῖον ἔχει βιβλία μὲ Ἱστορίες, ἐδώσαμε 96 δρχ. Κάθε βιβλίο ἀξίζει 6 δραχμές. Πόσα βιβλία περιέχει τὸ δέμα;

η) Ἡ Μαρία εἶχε 75 ἀμύγδαλα. Ἔφαγε τὰ 15. Θέλει νὰ δώσῃ στὶς 5 φίλες της ἀπὸ 12 ἀμύγδαλα. Θὰ τῆς φθάσουν;

θ) Ὁ Πᾶνος, παίζοντας μὲ τοὺς φίλους του, ἐκέρδισε 24 μπίλλες. Ὁ Κώστας ἐκέρδισε 32. Ποιός ἐκέρδισε περισσότερες καὶ πόσες;

ι) Ἕνας ταξειδιώτης μένει 7 ἡμέρες στὸ ξενοδοχεῖον. Ὁ λογαριασμὸς τῶν ἐξόδων του εἶναι: 205 δραχμὲς γιὰ τὸ δωμάτιο, 285 δρχ. γιὰ τὸ φαγητό του καὶ 42 δρχ. γιὰ ἄλλα μικροέξοδα (καφέδες κλπ.). Πόσα εἶναι τὰ ἔξοδά του γιὰ κάθε ἡμέρα;

12. Τέστ ἀριθμητικῶν πράξεων ἐπὶ δεκαδικῶν ἀριθμῶν (ὅλων τῶν μορφῶν).

Προσθέσατε:

A) 376,025+108+36,035=
B) .170,50+1+20,50+4302=

Ἀφαιρέσατε:

2954—21,70= 63,75—56=
57.609—32,5= 3—0,807=

Πολλαπλασιάσατε:

6,95 × 3 | 347 × 2,5 | 3,6 × 2,7 | 6.814 × 8,25

4 × 0,8 | 3 × 0,02 | 6.375 × 0,31 | 0,02 × 0,006

Διαιρέσατε:

32,8 : 16 2 : 5 20,94 : 4,008 67,20 : 48
27 : 6 71,07 : 0,9 3,605 : 7 51 : 4,25
0,2 : 50 0,48 : 8 56,70 : 3,15 0,008: 0,004
3,605 : 7 51 : 4,25 0,2 : 50 0,48 : 8
56,70 : 3,15 0,08 : 0,004

13. Τέστ ἐπὶ τῶν κλασμάτων:

1. Γράψατε: α) 14 ἑκατοστὰ ὡς κλάσμα: ... καὶ ὡς δεκαδικὸν ἀριθμόν: ... β) 4 χιλιοστὰ ὡς κλάσμα: ... καὶ ὡς δεκαδικὸν ἀριθμόν: ...

2. Χαράξατε μία γραμμὴ ΑΒ = 15 ἑκ. μ. καὶ σημειώσατε ἕνα σταυρὸ στὴ γραμμὴ αὐτὴ καὶ στὸ σημεῖο, τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ στὰ 7/10 τοῦ μήκους ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ Α.

3. Χαράξατε μία γραμμὴ ΓΔ= ἑκ. μ. Σημειώσατε ἕνα σταυρὸ στὰ 3/10. Ἔπειτα προσθέσατε σ' αὐτὰ τὰ 3/10 τὰ 60/100 αὐτῆς τῆς γραμμῆς καὶ σημειώσατε ἕνα δεύτερο σταυρὸ στὸ σημεῖο ποὺ τελειώνουν τὰ δύο κομμάτια.

4. α) Τί εἶναι τὰ 5/100 τῆς δραχμῆς;....

β) Πόσα μέτρα εἶναι τὰ 3/100 τοῦ χιλιομέτρου;...

5. α) Πόσο ἀξίζουν τὸ 1/4 τῆς δραχμῆς καὶ τὰ 3/20 τῆς δραχμῆς;

β) Τί βάρος εἶναι τὰ 75/100 τοῦ κιλοῦ (χιλιογράμμου);

6. Ἀπὸ τὰ 3/4 μιᾶς γραμμῆς μήκους 8 ἑκ. μ. ἀφαιρῶ ἕνα κομμάτι ἴσο μὲ τὰ 3/4 μιᾶς γραμμῆς 4 ἑκ. μ. Μένει μιὰ γραμμὴ μήκους .. ἑκ. μ.

7. Πόσο μῆκος ἔχει μία γραμμή, τῆς ὁποίας τὰ 4/5 εἶναι 8 ἑκ. μ.;

8. Σὲ ἕνα δοχεῖο, τὸ ὁποῖον χωρεῖ ἕνα κιλὸ γάλα, ἐρρίξαμε τὸ 1/5 τοῦ κιλοῦ γάλα. Πόσα γραμμάρια γάλα πρέπει νὰ ρίξωμε ἀκόμη, γιὰ νὰ γεμίσῃ τὸ δοχεῖο;

9. Γράψατε σὲ δεκαδικοὺς ἀριθμοὺς τὰ κλάσματα:

$\frac{1}{2}$ = , $\frac{1}{4}$ = , $\frac{1}{8}$ =

10. Ἐκτελέσατε τίς πράξεις:

α) $\frac{1}{3}+\frac{1}{4}=$, $\frac{1}{5}+\frac{3}{20}=$

$1\frac{1}{3}+2\frac{3}{5}=$, $3+\frac{4}{5}=$

$\frac{1}{2}+4=$, $\frac{1}{5}+2\frac{2}{3}=$

β) $\frac{3}{4}-\frac{1}{2}=$, $5\frac{1}{2}-3\frac{2}{5}=$

$6\frac{1}{4}-4\frac{2}{3}=$, $8\frac{1}{5}-4=$

$7-\frac{4}{5}=$, $5-2\frac{1}{3}=$.

γ) $\frac{3}{5}\times 2=$; $\frac{3}{6}\times\frac{1}{2}=$;

$6\times\frac{3}{8}=$; $6\frac{3}{4}\times 5=$;

$4\times 3\frac{1}{4}=$; $3\frac{1}{2}\times 2\frac{3}{5}=$;

δ) $6:\frac{3}{4}=$; $\frac{3}{4}:5=$;

$3\frac{1}{5}:2\frac{1}{3}=$;

ΙΥ. Ἡ στατιστικὴ ἐπεξεργασία τῶν δεδομένων.

Α'. Πρώτη ἐπεξεργασία:

Ὑπολογίζομε συνήθως τὰς ὀρθὰς ἀπαντήσεις κάθε μαθητοῦ εἰς τὰ σχολικὰ τέστ. Μὲ βάσιν αὐτὸ τὸ ἀριθμητικὸν στοιχεῖον εὑρίσκομε πέντε ἀντιπροσωπευτικοὺς μαθητὰς ἀπὸ ὅλην τὴν τάξιν μὲ τὴν ἐπίδοσίν των, διὰ νὰ ἔχωμε μίαν γενικὴν ἀντιπροσωπευτικὴν εἰκόνα τῆς ἐπιδόσεως τῆς τάξεως, καθὼς καὶ τὸν Μέσον Ὅρον ἐπιδόσεως. Ἔτσι, πρέπει νὰ εὕρωμε τὴν ἀξίαν (ἐπίδοσιν) τοῦ Πρώτου (Λου), τοῦ Τελευταίου (Τελ.), τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Μεσαίας Ἀξίας (ΜΕ), τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Ἀνωτέρου Τεταρτημορίου (Ἀν. Τετ.) καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Κατωτέρου Τεταρτημορίου (Κατ. Τετ.), καθὼς καὶ μερικὰ ἄλλα συμπληρωματικὰ στοιχεῖα. Συντάσσομε μία στήλη ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν ἀριθμό, ὁ ὁποῖος δεικνύει τὸ σύνολον τῶν ἀπαραιτήτων ὀρθῶν ἀπαντήσεων χωρὶς κανένα λάθος καὶ κατεβαίνοντας γράφομε τοὺς ἀριθμούς, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦν ὡς τὸ μηδὲν καὶ δεικνύουν τὰς ὀρθὰς ἀπαντήσεις τῶν μαθητῶν. Δίπλα, εἰς μίαν δευτέραν στήλην, γράφομε παραπλεύρως ἀπὸ τοὺς ἀριθμοὺς τῆς πρώτης στήλης τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν, οἱ ὁποῖοι δίδουν τὸ αὐτὸ σύνολο ὀρθῶν ἀπαντήσεων (= συχνότης). Εἰς μίαν τρίτη στήλην γράφομε τὸ γινόμενον, τὸ ὁποῖον προκύπτει ἀπὸ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν ἀντιστοίχων ἀριθμῶν τῆς πρώτης καὶ δευτέρας στήλης, καὶ εἰς τὸ τέλος τὸ σύνολόν των (μὲ τὴν πρόθεσιν τῆς ἀριθμητικῆς στήλης). Παραπλεύρως, παριστάνομε γραφικῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν μὲ τὰς ὀρθὰς ἀπαντήσεις εἰς ἀντίστοιχα κυτία. Σχηματίζεται ἕνα πολύγωνον τῆς συχνότητος τῶν ὀρθῶν ἀπαντήσεων. Εἰς τὸ ἄκρον κάθε παραλληλογράμμου τῆς γραφικῆς παραστάσεως σημειώνομε τὸ ἄθροισμα τῶν ἐπὶ μέρους ἐκ τῆς συχνότητος μαθητῶν ἀρχίζοντες ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω. Ἔστω π.χ. ὅτι ἀπὸ τὸ τέστ ὀρθογραφίας ἐπὶ τῶν καταλήξεων εἰς -εται καὶ -ετε εὑρίσκομε τὰς ὀρθὰς ἀπαντήσεις κάθε μαθητοῦ. Σημειώνομε εἰς στήλας καὶ εἰς τὸ πολύγωνον τῆς συχνότητος τὰ ἑξῆς (βλέπε σχῆμα):

X	F	X.F
Ὀρθ. ἀπαντ.	Μαθ. συχνοτ.	Γινομ. ὀρθ. ἀπαντ.
10	–	–
9	3	27
8	5	40
7	4	28
6	5	30
5	4	20
4	3	12
3	5	15
2	2	4
1	1	1
0	–	–
	32	177

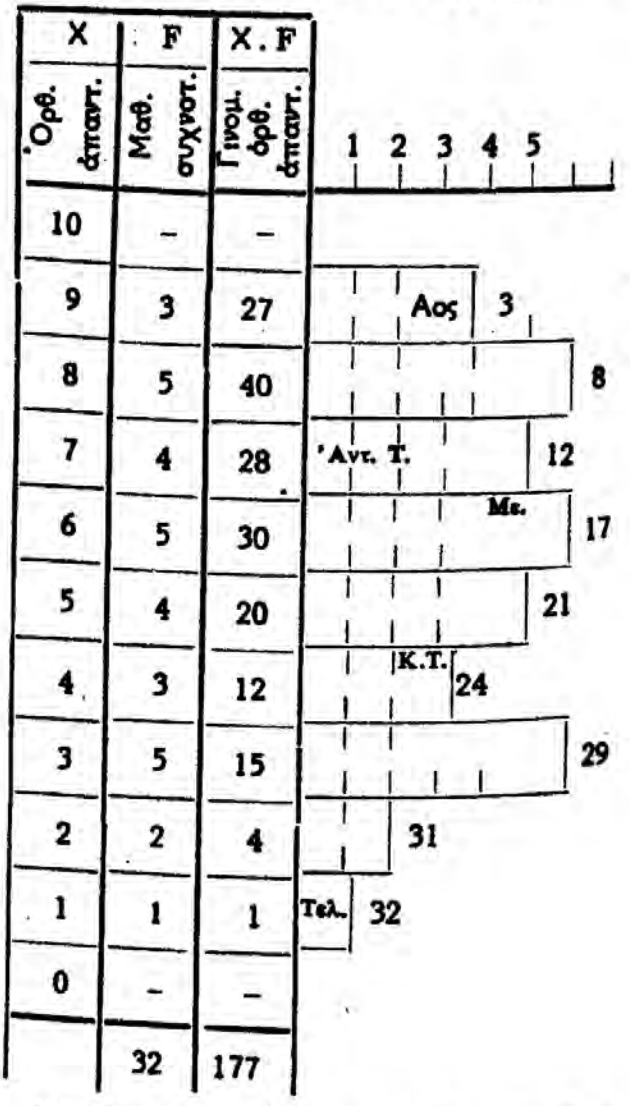

Ἡ ἐξαγωγὴ τῶν στατιστικῶν στοιχείων γίνεται ὡς ἑξῆς: Εὑρίσκομε τὴν σειρὰν τοῦ Πρώτου (Λου) εὐκόλως καὶ τὴν ἀξίαν του (τὰς ὀρθὰς ἀπαντήσεις), ἡ ὁποία εἶναι: 9. Εὑρίσκομε τὴν σειρὰν τοῦ τελευταίου (Τελ.) καὶ τὴν ἀξίαν του, ἡ ὁποία εἶναι: 1. Εὑρίσκομε τὴν σειρὰν τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Μεσαίας Ἀξίας ἐφαρμόζοντες τὸν τύπον $\frac{N+1}{2}$ (ὅπου + = τὸ σύνολον τῶν ἐξεταισθέντων), ὁπότε ἔχομε: $\frac{32+1}{2}=\frac{33}{2}=16{,}5$ καὶ προσδιορίζομε τὴν ἀ-

ξίαν του: ὁ 16ος μαθητὴς κατέχει τὴν Μεσαίαν Ἀξίαν (ΜΕ) καὶ δίδει 6 ὀρθὰς ἀπαντήσεις, διότι ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰς 6 ὀρθὰς ἀπαντήσεις τῆς Ἀης στήλης. Κατόπιν, εὑρίσκομε τὴν σειρὰν τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Ἀνωτέρου Τεταρτημορίου ἐφαρμόζοντες τὸν τύπον $\frac{N+3}{4}$ = ἤτοι $\frac{32+3}{4} = \frac{35}{4} =$ = 8,75 = 9 (στρογγυλοποιεῖται) καὶ τὴν ἀξίαν του: Ὁ 9ος μαθητὴς εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἀνωτέρου Τεταρτημορίου (Ἀν. Τ.) καὶ ἔχει ἀξίαν (δίδει ὀρθὰς ἀπαντήσεις): 7 (ἀντιστοιχεῖ δηλαδὴ στὸ 7 τῆς πρώτης στήλης). Ἔπειτα, εὑρίσκομε τὴν σειρὰν τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Κατωτέρου Τεταρτημορίου ἐφαρμόζοντες τὸν τύπον: (N+1) — σειρὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Ἀνωτέρου Τεταρτημορίου ἤτοι: (32+1)—9 = 24, δηλαδὴ ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Κατωτέρου Τεταρτημορίου (Κ. Τ.) εἶναι ὁ 24ος μαθητής, ὁ ὁποῖος δίδει ὀρθὰς ἀπαντήσεις: 4 (ἡ ἀξία του).

Προχωροῦμε καὶ εὑρίσκομε τὸν Μέσον Ἀριθμητικὸν Ὅρον ἐφαρμόζοντες τὸν τύπον: $\frac{\Sigma}{N}$ (ὅπου Σ = σύνολον τῶν ὀρθῶν ἀπαντήσεων ὅλων τῶν παιδιῶν διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐξετασθέντων (Ν) παιδιῶν) ἤτοι $\frac{177}{32}$ = 5,5. Ἐπίσης, εὑρίσκομε τὴν πιθανὴν ἀπόκλισιν, δηλαδὴ τὰ ὅρια μιᾶς μεσαίας ζώνης, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἀπὸ ἐπάνω καὶ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν Μεσαίαν Ἀξίαν, ἐφαρμόζοντες τὸν τύπον: Ἀξία Ἀνωτ. Τεταρτ. — Ἀξία Κατ. Τεταρτ. διὰ 2 ἤτοι $\frac{7-4}{2} = \frac{3}{2}$ =1,5. Γέλος, εὑρίσκομε τὸν Δείκτην Ἀποδοτικότητος ἐφαρμόζοντες τὸν τύπον:

$$\frac{\text{Σύνολον δοθεισῶν ἀπαντήσεων}}{\text{Σύνολον ἀπαντήσεων, ἔπρεπε νὰ δοθοῦν}} = \frac{177}{32\times10} = \frac{177}{320} = 0,55 = 55\%.$$

Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ἔχομε τὸν ἑξῆς πίνακα:

Ἀξία τοῦ Ἀου μαθητοῦ	=9
Μέσος ἀριθμητ. Ὅρος	=5,5
Ἀξία τοῦ Ἀνωτ. Τεταρτημ.	=7
Ἀξία Μεσαία	=6
Ἀξία τοῦ Κατ. Τεταρτημορ.	=4
Ἀξία τοῦ Τελευταου	=1
Πιθανὴ ἀπόκλισις	=1,5
Δείκτης ἀποδοτικότητος	=55%

Ἂν μετατρέψωμε τὰς ἀξίας αὐτὰς εἰς τὴν ἑκατοστιαίαν ἀναλογίαν (ὑπολογίζοντες: εἰς τὰς 10 ἐρωτήσεις δίδει ὀρθὰς ἀπαντήσεις 9 ὁ πρῶτος, εἰς τὰς 100 πόσας; κλπ.), εὑρίσκομεν:

Ἀξία τοῦ Ἀου = 9 = 90%
Ἀξία τοῦ Ἀνωτ. Τετ. = 7 = 70%
Ἀξία Μεσαία = 6 =60 %
Ἀξία Κατ. Τετ. = 4 = 40%
Ἀξία Τελευταίου = 1 = 10%
Δείκτης ἀποδοτικότητος = 55%
Μέσος ἀριθμ. Ὅρος = 55%

Μελετῶντες αὐτὰ τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα, διαπιστώνομεν ὅτι ἡ Μεσαία Ἀξία εἶναι: 60% καὶ ὅτι κατὰ Μέσον Ὅρον τὰ παιδιὰ δίδουν 55% ὀρθὰς ἀπαντήσεις. Τὸ ἀποτέλεσμα δὲν εἶναι ἱκανοποιητικόν, διότι μία γνῶσις θεωρεῖται κτῆμα τῶν μαθητῶν, ὅταν οἱ 75% (τὰ 3/4) τῶν ἐξεταζομένων δίδουν ὀρθὰς ἀπαντήσεις κατὰ 90% ἐπὶ τῶν τεθεισῶν ἐρωτήσεων.

Γραφικὴ παράστασις τῶν δεδομένων:

Μὲ βάσιν τὰ δεδομένα εἰς τὴν ἑκατοστιαίαν ἀναλογίαν, σχεδιάζομε τὴν ἑξῆς παράστασιν (διάγραμμα):

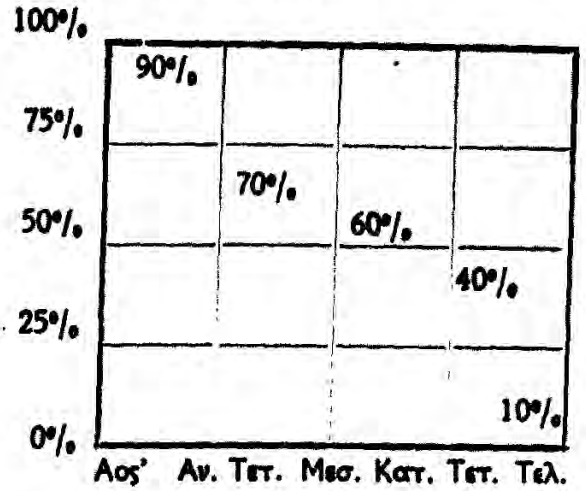

Τὸ ἀνωτέρω σχῆμα θὰ ἔπρεπε κανονικῶς νὰ γεμίσῃ, ἐφ' ὅσον ὅλα τὰ παιδιὰ ἔδιδαν ὀρθὰς ἀπαντήσεις εἰς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις. Βλέπομεν ὅμως ὅτι εἶναι κενὸν κατὰ τὸ ἥμισυ — σχεδόν, διότι ἡ Μεσαία Ἀξία εἶναι 60% καὶ ὁ Δείκτης Ἀποδοτικότητος 55%.

Μελετῶμεν ἐπίσης εἰς τὰς λεπτομερείας των τὰ εἴδη τῶν λαθῶν κάθε παιδιοῦ καὶ ἔχομε δεδομένα διὰ τὴν ἀποδοτικότητα κάθε ἀτόμου — μαθητοῦ, ὁπότε δυνάμεθα νὰ τὸ βοηθήσωμεν εἰς τὰς εἰδικὰς ἀδυναμίας του. Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ ἔχει μεγάλην παιδαγωγικὴν ἀξίαν. Τὰ ἴδια στατιστικὰ στοιχεῖα δυνάμεθα νὰ ἐξάγωμε διὰ παιδιὰ πολλῶν τάξεων, ὁπότε ἔχομε γενικὰ δεδομένα καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ προβαίνωμεν εἰς ἀναλόγους συγκρίσεις τῆς ἀποδοτικότητος τῶν μαθητῶν τῶν ποικίλων σχολικῶν τάξεων μιᾶς περιφερείας ἢ πολλῶν περιφερειῶν. Οἱ διδάσκαλοι μποροῦν νὰ συγκρίνουν τὴν ἀποδοτικότητα τῶν τάξεών των καὶ οἱ Ἐπιθεωρηταὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως μποροῦν νὰ ὑπολογίζουν τὸ ἐπίπεδον μορφώσεως τῶν μαθητῶν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς περιφερείας των.

Β΄. Δευτέρα ἐπεξεργασία τῶν δεδομένων:

Τὰ δεδομένα ἀπὸ τὴν μέτρησίν μας ἐπὶ τῆς μαθητικῆς ἀποδοτικότητος πρέπει νὰ τύχουν καὶ μιᾶς δευτέρας στατιστικῆς ἐπεξεργασίας, ἡ ὁποία θὰ ἀναφέρεται εἰς κάθε τεθὲν ἐρώτημα.

Διά κάθε τεθέν ἐρώτημα εὑρίσκομε τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν, ποὺ ἔδωσαν ὀρθὰς ἀπαντήσεις, καὶ μετατρέπομεν αὐτὸν εἰς ἀριθμὸν τῆς ἑκατοστιαίας ἀναλογίας. Εἰς τὸ σχολικὸν τέστ π.χ. τῶν πολλαπλασιασμῶν ὅλων τῶν μορφῶν ἐπὶ ἀκεραίων ἀριθμῶν δίδομεν εἰς τοὺς μαθητάς, ὅπως τὰ ἐκθέτομεν ἀνωτέρω, ἐννέα ὅλῳ πράξεις πολλαπ)σμοῦ. Μετὰ τὴν διόρθωσιν τῶν γραπτῶν ἀπαντήσεων τῶν ἐξετασθέντων μαθητῶν, προχωροῦμεν εἰς τὴν διαλογὴν τῶν ὀρθῶν ἀπαντήσεων γιὰ κάθε πρᾶξι καὶ συντάσσομεν, ἐπὶ παραδείγματι, τὸν ἑξῆς πίνακα μὲ στήλας, ποὺ περιέχουν τὰς δοθείσας πρὸς λύσιν πράξεις, τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀρθῶν λύσεων, ποὺ ἔδωσαν οἱ μαθηταί, καὶ τὸν ἀντίστοιχον ἀριθμὸν εἰς ἑκατοστιαίαν ἀναλογίαν (π.χ. εἰς 30 ἐξετασθέντας μαθητὰς οἱ 25 μαθηταὶ ἀπαντοῦν ὀρθῶς εἰς αὐτὴν τὴν ἀριθμητ. πρᾶξιν, εἰς 100 μαθητὰς πόσοι θὰ ἀπαντήσουν ὀρθῶς):

2 X 6 =	30	100%
42 X 3 =	28	93%
32 X 5 =	25	83%
21 X 14 =	24	80%
79 X 8 =	18	60%
72 X 40 =	20	66%
306 X 57 =	18	60%
459 X 708 =	10	33%
5836 X 4307 =	9	30%

Ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος μποροῦμε νὰ σκεφθοῦμε καὶ νὰ ἐξαγάγωμε συμπεράσματα διὰ τὸν βαθμὸν κατανοήσεως ὑπὸ τῶν μαθητῶν κάθε μιᾶς πράξεως πολλαπλασιασμοῦ. Οὕτω, αἱ πράξεις τῆς μορφῆς: 79X8, 306X57, 459X708, 5836X4307 δὲν ἔχουν ἀφομοιωθῆ ἀπὸ τοὺς μαθητάς, διότι τὸ ποσοστὸν τῶν παιδιῶν ποὺ δίδουν εἰς αὐτὰς ὀρθὰς λύσεις εἶναι μικρόν. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν, ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ ἐπανέλθη ἐπὶ τῶν πράξεων αὐτῶν καὶ νὰ τὰς διδάξη ἀναλυτικώτερον εἰς τοὺς μαθητάς του, νὰ ἐπισημάνη τὰ ἐπὶ μέρους σημεῖα τῶν λαθῶν των καὶ νὰ ἐπιμείνη μὲ εἰδικὰς ἀσκήσεις, διὰ νὰ τὰ ξεπεράσουν. Οἱ ἐπιστήμονες παιδαγωγοί, βάσει αὐτῶν τῶν τῶν δεδομένων, μποροῦν νὰ ἀναζητήσουν τὰς αἰτίας τῶν λαθῶν καὶ νὰ ἐπινοήσουν καταλλήλους μεθόδους καὶ εἰδικὰ μέσα διὰ τὴν κατανόησιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῶν συναφῶν μαθηματικῶν δυσχερειῶν.

Παρομοίας ἐργασίας μποροῦμε νὰ κάμωμε καὶ δι' ὅλα τὰ σχολικὰ τέστ καὶ ἔτσι νὰ ἀνεύρωμε κάθε δυσχερὲς σημεῖον τῆς διδασκομένης ὕλης, νὰ ταξινομήσωμε τὰς διδακτέας γνώσεις κατ' αὔξουσαν δυσχέρειαν καὶ νὰ κατανείμωμεν αὐτὰς εἰς ἕνα ὀρθολογιστικῶς ὠργανωμένον πρόγραμμα.

Συμπέρασμα.

Μὲ τὴν μέτρησιν τῆς ἀποδοτικότητος τῶν μαθητῶν καὶ τὴν στατιστικὴν ἐπεξεργασίαν τῶν δεδομένων λύονται σοβαρὰ προβλήματα τῆς μαθήσεως γνώσεων καὶ δεξιοτήτων. Τὰς μετρήσεις αὐτὰς μποροῦν νὰ ἐκτελέσουν μὲ τὸν ἁπλοῦν κατὰ τὰ ἀνωτέρω τρόπον οἱ διδάσκαλοι εἰς τὰς τάξεις των καὶ οἱ ἐπιθεωρηταὶ εἰς τὰς ἐκπαιδευτικὰς περιφερείας των. Μὲ τὰς μετρήσεις αὐτὰς εἶναι δυνατὸν ἐπίσης νὰ ἐξετασθῆ ἡ ἀποτελεσματικότης προγραμμάτων διδακτέας ὕλης καὶ μεθόδων διδασκαλίας.

Ἡ περιγραφεῖσα τεχνικὴ μετρήσεως τῆς ἀποδοτικότητος τῶν μαθητῶν ἐφαρμόζεται εἰς τὰ Πρότυπα Δημοτικὰ Σχολεῖα τῆς Παιδαγ. Ἀκαδημίας Τριπόλεως. Τὰ δεδομένα μελετῶνται συστηματικῶς καὶ αἱ ὠφέλειαι εἶναι σημαντικαὶ διὰ τοὺς διδάσκοντας καὶ διὰ τοὺς μαθητάς των, καθὼς καὶ διὰ τοὺς σπουδαστὰς τῆς Σχολῆς, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν τρόπους ἐπιστημονικῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν θεμάτων τῆς μαθήσεως.

ΤΕΛΟΣ

Ἱερὰ Μονὴ τοῦ ἱστορικοῦ Ἀρκαδίου

ΤΥΠΟΙΣ : ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ Α.Ε.